

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Politologie

**Charta 77 a anticharta a jejich reflexe
na Slovensku**

(bakalářská práce)

Autor: Veronika Kinštová

Vedoucí práce: prof. PhDr. Vladimíra Dvořáková, CSc.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a vyznačila všechny citace z pramenů.

V Praze dne .....

.....

podpis studenta

Ráda bych tímto poděkovala PhDr. Přemyslu Houdovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky,
které mi během psaní práce poskytl.

Obsah

1.	Úvod.....	1
2.	Normalizační období – základní charakteristika.....	3
2.1.	Historický rámec a charakteristika doby	3
2.2.	Charakter režimu	8
2.3.	Opozice	10
3.	Charta 77	11
3.1.	Vznik Charty 77.....	11
3.2.	Zveřejnění	13
3.3.	Organizace Charty 77 a její mluvčí	14
3.3.1	Mluvčí Charty 77	15
3.3.2	„Orgány“ Charty	16
3.3.3	Názorové proudy v Chartě 77	17
3.4.	Dokumenty Charty 77.....	19
3.5.	Ukončení činnosti Charty 77	20
4.	Charta 77 na Slovensku.....	21
4.1.	Češi a Slováci v období normalizace.....	21
4.2.	Vztah českého a slovenského disentu.....	23
4.3.	Ohlas Charty 77 na Slovensku.....	25
4.4.	Svazky slovenské Státní bezpečnosti o Chartě 77	27
5.	Anticharta.....	32
5.1.	V tisku.....	32
5.2.	Setkání umělců.....	33
5.3.	Charakter Anticharty.....	35
5.4.	Dopad Anticharty.....	38
5.5.	Anticharta na Slovensku	39
6.	Závěr	41
	Seznam pramenů a literatury	43
	Přílohová část	46

1. Úvod

Charta 77 je fenoménem posledních dvaceti let 20. století. Ačkoliv se politické a společenské poměry od roku 1989 zcela změnily, příčiny jejího vzniku v roce 1977, její obsah a vliv na tehdejší občanskou společnost jsou stále předmětem studia domácích i zahraničních autorů. V souvislosti s výzkumem významu Charty byla věnována pozornost i reakci vládnoucí moci v podobě tzv. Anticharty. Možnosti dalších studií a úvah usnadnila pečlivá dokumentace představitelů Charty už za její existence, proto je možné sledovat její fungování poměrně podrobně až do momentu zániku. V době fungování Charty vycházely pravidelné zprávy v samizdatovém periodiku *Informace o Chartě 77* redigované Petrem Uhlem. Kompletní dokumentaci zpracovali do třídílné edice *Charta 77: Dokumenty* a roku 2007 vydali Blanka Císařovská a Vilém Prečan. Dále se historik Vilém Prečan detailně zabýval problematikou opozičních hnutí v Československu v 70. až 80. letech. K tomuto tématu zpracovali řadu publikací také autoři Petr Blažek, Milan Otáhal či Jaroslav Cuhra.

Disentem na Slovensku se zabýval slovenský politolog Norbert Kmeť, autorem řady autentických svědectví o tomto problému je slovenský disident Ján Čarnogurský. Jan Rychlík podrobně zmapoval otázku vztahu Čechů a Slováků v knize *Češi a Slováci ve 20. století: česko-slovenské vztahy 1945-1992*. Problematiku spolupráce českého a slovenského disentu rozebral Petr Blažek ve svém příspěvku do sborníku *Slovensko a režim normalizácie*, který byl završením semináře *Disident na Slovensku ako prejav krízy komunistického režimu*.

Materiály a prameny k tématu Anticharty jsou uceleně představeny zejména v publikaci, kterou pod záštitou Revolver Revue uspořádali Viktor Karlík a Terezie Pokorná (*Anticharta*). Kniha přibližující zákulisí organizace kampaně proti signatářům Charty, vydaná k mezinárodní vědecké konferenci u příležitosti 30. výročí vzniku Charty

77 vyšla pod názvem *Tentokrát to bouchne*. Tato edice je souborem dosud převážně nepublikovaných archivních dokumentů.

Předkládaná práce si klade za cíl osvětlit pojem Charta 77, popsat reakci komunistického režimu a zmapovat reflexi ve společnosti na Slovensku. Úvodní část se v širším kontextu věnuje období tzv. normalizace z historického i politologického hlediska. Dále stručně popisuje strukturu Charty 77, její vývoj, dokumenty a autory, kteří se na jejich vzniku podíleli. Práce popisuje reakci některých společenských skupin na Slovensku na pozadí česko-slovenských vztahů na přelomu 70. a 80. let. Předkládaná práce mapuje ohlas Charty 77 jak v disidentských kruzích, tak v bezpečnostních složkách režimu. Text se rovněž zabývá tzv. Antichartou, která vznikla jako reakce režimu na odlišné názorové spektrum. V předkládané práci jsou dále shrnuty výsledky praktického výzkumu odrazu Charty 77 na Slovensku. Uváděné údaje jsou výstupem mého studia svazků slovenské Štátné bezpečnosti, které se v současné době nalézají v držení Ústavu pamäti národa v Bratislavě.

2. Normalizační období – základní charakteristika

2.1. Historický rámec a charakteristika doby

Sovětská okupace z 21. srpna 1968 znamenala pro československou společnost zásadní otřes. Přes noc byla zdiskreditována myšlenka vedoucí úlohy KSČ ve společnosti. Strana doposud stavějící na „vítězném únoru“ se nyní ve skutečnosti opírala pouze o důsledky okupace. Společnosti nadto nebyla nabídnuta jiná ideologická alternativa než „návrat k hodnotám socialismu“ a odmítnutí reformy z roku 1968.¹

Základním předpokladem pro znovunastolení pořádku v Československu se stalo umístění sovětských vojsk na našem území.² Jejich role byla dvojí: za prvé měly sloužit jako podpora domácích vojenských jednotek v případě evropského konfliktu a za druhé byly strategicky umístěny pro případ občanských nepokojů tak, aby mohly včas paralyzovat mocenská i ekonomická centra.³ Rokem 1969 započala etapa obnovy KSČ, jejíž pět pilířů stanovila Realizační směrnice z května téhož roku. Priority strany zněly následovně: „sjednocení KSČ na myšlenkách marxismu-leninismu, obnova vedoucí úlohy KSČ ve společnosti, řešení ekonomických nesnází, posílení moci dělnické třídy a „normalizace“ vztahů s ostatními socialistickými zeměmi, především se Sovětským svazem.“⁴

Započatý proces očisty odstartoval postupný kariérní sestup většiny reformních politiků. Po přijetí *Dopisu ÚV KSČ všem základním organizacím a členům strany k výměně členských legitimací KSČ* v lednu roku 1970 začaly masívní stranické čistky. KSČ se tak

---

1 RYCHLÍK, Jan. Normalizační podoba československé federace. In: *Slovensko a režim normalizácie*. 1. vyd. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2003, s. 8 - 46. ISBN 80-7165-390-X.

2 Více viz: MADRY, Jindřich. *Sovětská okupace Československa, jeho normalizace v letech 1969-1970 a role ozbrojených sil*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994, 169 s. ISBN 80-852-7030-7.

3 OTÁHAL, Milan. K některým otázkám dějin tak zvané normalizace v českých zemích. In: CUHRA, Jaroslav a Václav VEBER. *Za svobodu a demokracii*. Vyd. 1. Praha: Evropské hnutí v České republice, 1999-2002, s. 117 - 129. ISBN 80-7184-794-1.

4 RATAJ, Jan a Přemysl HOUDA. *Československo v proměnách komunistického režimu*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2010, s. 355. Vysokoškolská učebnice (Oeconomica). ISBN 978-80-245-1696-7.

vydala cestou očisty na rozdíl od situace v Maďarsku v roce 1956, kde byla komunistická strana rozpuštěna a založena nová.¹ Účelem bylo zbavit stranu všech „nepřátelských, revizionistických a pravicových živlů“. Během prověrek bylo vyloučeno téměř půl milionu členů strany.² Čistky se ovšem neomezily pouze na KSČ, proběhly ve všech společenských organizacích, státních orgánech a zákonodárných sborech. Masové organizace byly znovu podřízeny straně.³ Komunistická garnitura se tak vypořádala především s humanitní inteligencí, která tvořila páteř reformního procesu roku 1968.⁴

Režim uzavřel s občany tichou „společenskou smlouvu“ spočívající ve společenskopolitické pasivitě lidu kompenzované stránkou čistě materiální. Na občany bylo i nadále působeno v duchu filosofie marxismu-leninismu, režim však nežádal, aby v ní občané skutečně věřili. Měli pouze vyjadřovat pasivní souhlas, nebo alespoň otevřeně nevyjadřovat nesouhlas. „Je ostatně zřejmé, že v komunistické ideály nevěřila ani naprostá většina členů KSČ.“⁵ Rokem 1971 se završilo obnovování pořádku a ustal veškerý společenský pohyb, dějiny byly určovány pouze sjezdy KSČ a oslavami různých výročí.⁶

---

1 Tamtéž, s. 361.

2 OTÁHAL, Milan. První fáze opozice proti tak zvané normalizaci (1969 - 1972). In: MANDLER, Emanuel. *Dvě desetiletí před listopadem 89: sborník*. Praha: Maxdorf, 1993, s. 11 - 34. Historia nova (Prague, Czech Republic), sv. 3. ISBN 80-85800-09-8.

3 OTÁHAL, Milan. K některým otázkám dějin tak zvané normalizace v českých zemích. In: CUHRA, Jaroslav a Václav VEBER. *Za svobodu a demokracii*. Vyd. 1. Praha: Evropské hnutí v České republice, 1999-2002, s. 117 - 129. ISBN 80-7184-794-1.

4 OTÁHAL, Milan. První fáze opozice proti tak zvané normalizaci (1969 - 1972). In: MANDLER, Emanuel. *Dvě desetiletí před listopadem 89: sborník*. Praha: Maxdorf, 1993, s. 11 - 34. Historia nova (Prague, Czech Republic), sv. 3. ISBN 80-85800-09-8.

5 RYCHLÍK, Jan. Normalizační podoba československé federace. In: *Slovensko a režim normalizácie*. 1. vyd. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2003, s. 8 - 46. ISBN 80-7165-390-X.

6 OTÁHAL, Milan. K některým otázkám dějin tak zvané normalizace v českých zemích. In: CUHRA, Jaroslav a Václav VEBER. *Za svobodu a demokracii*. Vyd. 1. Praha: Evropské hnutí v České republice, 1999-2002, s. 117 - 129. ISBN 80-7184-794-1.

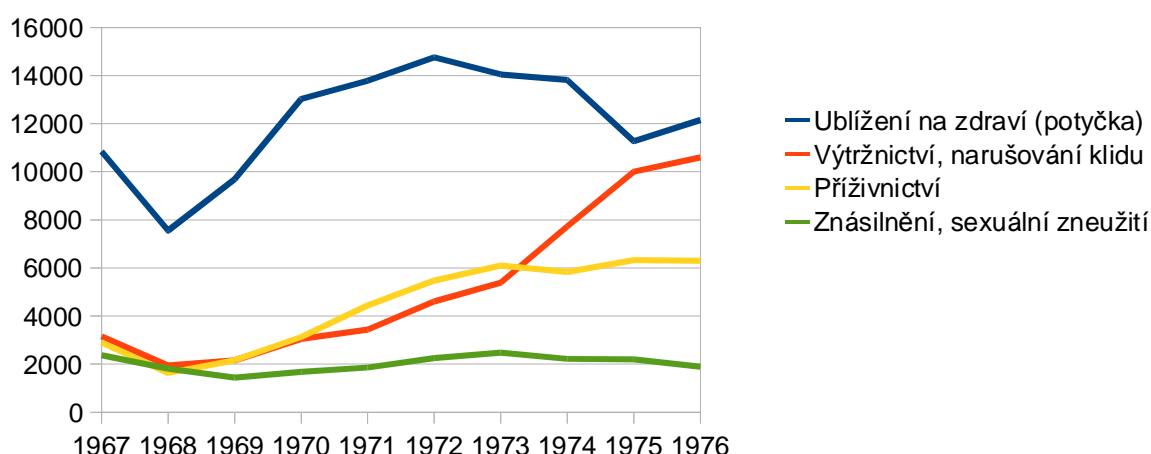
Více viz: KYNDROVÁ, Dana. *Rituály normalizace: Československo 70.-80. let*. Praha: KANT - Karel Kerlický, 2011, 175 s. ISBN 978-807-4370-441.

Vzhledem ke stabilizované ekonomice mohl stát zajistit širokým společenským vrstvám sociální jistoty a relativně vysoký životní standard. Lidé se stáhli do soukromého života a rezignovali na svá občanská a lidská práva i demokracii. To vyvolalo určitý společenský a morální úpadek a zásadní změnu žebříčku hodnot. Na jeho vrcholu nyní stály materiální statky. Mravní krize se projevila nárůstem kriminality a masívním rozšířením korupce. Značný úpadek morálky byl viditelný i v rodinné a pracovní sféře života společnosti.¹ Některé negativní společenské jevy období normalizace ilustrují níže uvedené grafy.

Vybrané ukazatele kriminality 1967 – 1976

(Počet odsouzených trestných činů.)

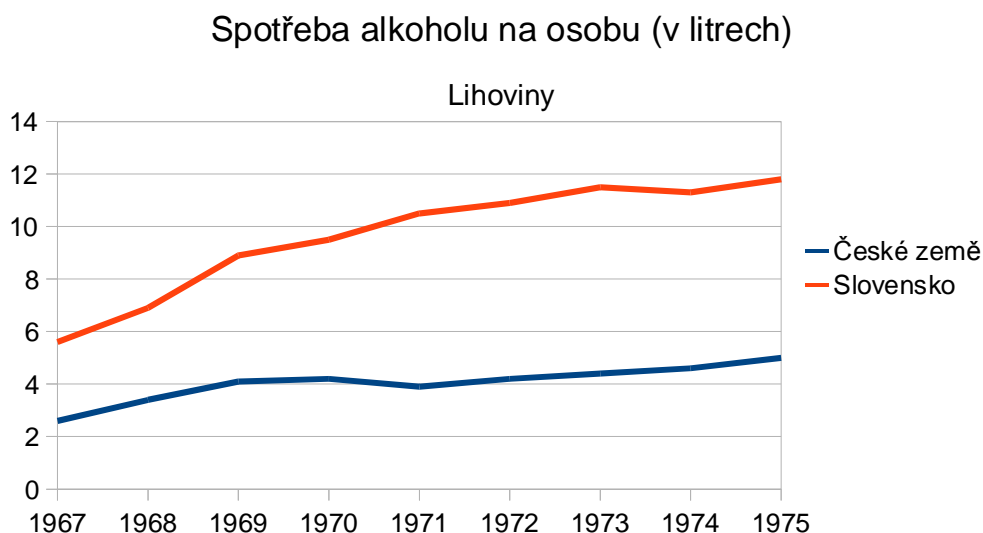

Graf 1. Zdroj: KUSIN, Vladimír V. *From Dubček to Charter 77: a study of normalisation in Czechoslovakia, 1968-1978*. Edinburgh: Q. Press, 1978, p. 254. ISBN 09-054-7005-2.

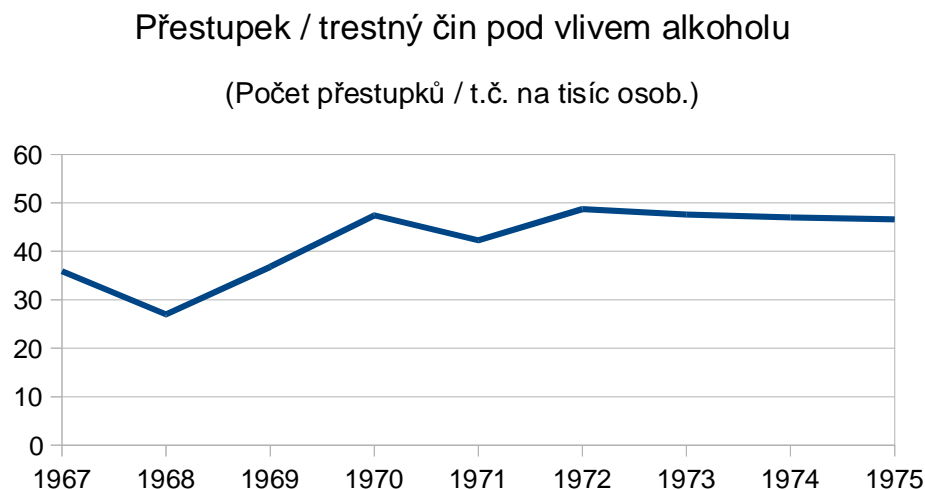
Nárůst příživnictví není nijak překvapující vzhledem k tomu, jak pružně dokázaly československé soudy využívat tyto paragrafy v procesech s disidenty a jakoukoliv formou opozice. To samé platí i pro trestný čin výtržnictví, jenž se v praxi používal pro omezení práva na svobodu shromažďování. Za povšimnutí stojí nárůst násilí na cizí osobě, tento jev měl strmý sestupný trend do roku 1968, kdy se odrazil a začal rychle stoupat až do roku 1972. (Graf 1.)

¹ OTÁHAL, Milan. K některým otázkám dějin tak zvané normalizace v českých zemích. In: CUHRA, Jaroslav a Václav VEBER. *Za svobodu a demokracii*. Vyd. 1. Praha: Evropské hnutí v České republice, 1999-2002, s. 117 - 129. ISBN 80-7184-794-1.

Zajímavý je poměrně strmě rostoucí trend spotřeby lihovin, kdy se mezi roky 1967 a 1975 spotřeba zdvojnásobila na téměř 12 litrů lihovin ročně na osobu na Slovensku a 5 litrů v Čechách.¹ S rostoucí spotřebou alkoholu rostl i počet trestných činů a přestupků spáchaných pod vlivem alkoholu, který byl do roku 1968 na sestupu. (Graf 2. a 3.)

Graf 2. Zdroj: KUSIN, Vladimír V. *From Dubček to Charter 77: a study of normalisation in Czechoslovakia, 1968-1978*. Edinburgh: Q. Press, 1978, p. 250. ISBN 09-054-7005-2.

Graf 3. Zdroj: KUSIN, Vladimír V. *From Dubček to Charter 77: a study of normalisation in Czechoslovakia, 1968-1978*. Edinburgh: Q. Press, 1978, p. 250. ISBN 09-054-7005-2.

¹ V roce 2011 činila spotřeba lihovin na hlavu na Slovensku 9,6 a v ČR 6,9 litru.
Zdroje: Spotřeba potravin v SR. *Štatistický úrad SR* [online]. (c) 2013 [cit. 2013-05-08]. Dostupné z: http://portal.statistics.sk/files/Sekcie/sek_600/Socialne_statistiky/spotreba-potravin/spotreba-potravin-sr-2011_v5-3.pdf; Spotřeba potravin. *Český statistický úřad* [online]. © 2013 [cit. 2013-05-08]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/p/2139-12>

Ekonomickou reformu, která se uplatňovala v 60. letech ve většině států RVHP, v Československu normalizační režim zásadně utlumil a vrátil se zpět k předreformnímu centralismu.¹ Realizační směrnice z května 1969 předpokládala posílení úlohy státu a jeho centrálních orgánů, obnovení jednotného řízení ekonomiky a posílení úlohy a významu národohospodářského plánu. Husákovo vedení pak muselo čelit ekonomickým obtížím, které byly prohloubeny ukončením hospodářské reformy.²

Období normalizace se vyznačovalo velmi štědrá sociální politikou.³ Charakteristickým rysem normalizačního pojetí ekonomiky byla také cenová politika, kdy režim vzal určování cen pevně do svých rukou navzdory vývoji cen podle tržních principů (**Tabulka 1.**). Z toho důvodu se na trhu vyskytovala škála laciných potravin. Dále pak byly poměrně nízké ceny elektřiny, plynu, nájmu atd., a to až do druhé poloviny osmdesátých let, kdy se projevila neudržitelnost této politiky.⁴

Cenové dotace 1967 – 1976 (v milionech Kčs)

Rok	Cenové dotace	Intervence, cenové rozdíly, slevy
1967	7 481	2 611
1968	3 436	2 446
1969	8 380	4 463
1970	8 725	4 271
1971	9 789	4 468
1972	8 739	4 974
1973	7 249	8 349
1974	7 636	8 744
1975	16 604*	8 733
1976	17 862*	9 064

Tabulka 1. Zdroj: KUSIN, Vladimír V. *From Dubček to Charter 77: a study of normalisation in Czechoslovakia, 1968-1978*. Edinburgh: Q. Press, 1978, p. 229. ISBN 09-054-7005-2. * skokové navýšení v těchto letech přisuzuje autor ropným šokům druhé poloviny 70. let

- 1 ŠTEFÁNIKOVÁ, Antónia. Ekonomické aspekty normalizácie (1969 – 1989). In: *Slovensko a režim normalizácie*. 1. vyd. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2003, s. 184 - 200. ISBN 80-7165-390-X.
- 2 OTÁHAL, Milan. První fáze opozice proti tak zvané normalizaci (1969 - 1972). In: MANDLER, Emanuel. *Dvě desetiletí před listopadem 89: sborník*. Praha: Maxdorf, 1993, s. 11 - 34. Historia nova (Prague, Czech Republic), sv. 3. ISBN 80-85800-09-8.
- 3 Více viz: TOMEŠ, Igor. Československý sociální stát v období normalizace: 1969-1989. *Fórum sociální práce*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2011, č. 1, s. 51 - 78.
- 4 RATAJ, Jan a Přemysl HOUDA. *Československo v proměnách komunistického režimu*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2010, s. 396. Vysokoškolská učebnice (Oeconomica). ISBN 978-80-245-1696-7.

Koncem osmdesátých let začalo komunistické vedení do určité míry přiznávat ekonomické nedostatky systému a vyjádřilo nutnost vypracovat důslednou analýzu a poučení z poznání. Gorbačovova perestrojka se v Československu projevila jen formálně a reálné změny systému byly odkládány na neurčito.¹

2.2. Charakter režimu

Režim nastolený v Československu po potlačení Pražského jara je pro nedostatek alternativního pojmenování v odborné literatuře převážně označován komunistickým termínem „normalizace“, často se užívá spojení „tzv. normalizace“. Čeští normalizační ideologové pak rozvíjeli myšlenku „reálného socialismu“, který na rozdíl od ostatních forem neměl být utopický a měl se co nejvíce přiblížit sovětskému modelu. Pro posledních dvacet let komunismu v Československu se proto ujal také termín reálný socialismus.²

Václav Havel vystihl poměrně přesně charakter normalizačního režimu v eseji *Moc bezmocných* – z normalizační společnosti podle něj již vyprchalo nadšení typické pro „klasickou diktaturu“ a začala se v ní prosazovat hierarchie hodnot podobná západní společnosti. Tato zásadní odlišnost od tradičního pojetí diktatury vedla Havla k potřebě nového označení systému – zavádí tedy pojem *post-totalitní režim*. Tento termín naznačuje, že se stále jedná o režim totalitní, avšak totalitní jinak, než v pojetí „klasických“ diktatur.³

Problém totalitních systémů je v politologické vědě zpracováván mnoha autory.⁴ Pro účely této práce vycházíme z definice Juana Linze. Podle Linzovy teorie totalitarismu existuje v systému pouze jediné (ne jednolité) centrum moci, od něhož se odvozuje legitimita existujících institucí či skupin, které jsou spíše politickým produktem, než

---

1 Tamtéž, s. 406.

2 RATAJ, Jan a Přemysl HOUDA. *Československo v proměnách komunistického režimu*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2010, s. 351. Vysokoškolská učebnice (Oeconomica). ISBN 978-80-245-1696-7.

3 HAVEL, Václav. *Moc bezmocných* [online]. Praha: Torst, 1978 [cit. 2011-12-10]. Dostupné z: http://archive.vaclavhavel-library.org/kvh_search/itemDetail.jsp?id=660

4 Např.: ARON, Raymond a Roy PIERCE. *Democracy and totalitarianism: a theory of political systems*. 1st ed. as an Ann Arbor pbk. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1990, xxxiv, 262 p. ISBN 04-720-9451-3.; BRZEZINSKI, Zbigniew a Carl J FRIEDRICH. *Totalitarian dictatorship and autocracy*. 2nd ed., rev. by Carl J. Friedrich. New York: Frederick A. Praeger, 1966, xvi, 439 p.; SEIDEL, Bruno a Siegfried JENKNER. *Wege der Totalitarismus-Forschung*. 2. vyd. Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1968.

výsledkem společenského růstu. Existuje zde výlučná a více či méně intelektuálně propracovaná ideologie, s níž se mocenské centrum ztotožňuje a využívá jí pro legitimizaci své politiky. Tato ideologie má vše vysvětlující ambici, obsahuje poslání vysvětlující účel dějin a interpretuje sociální skutečnosti. Politická mobilizace a občanská účast v systému je vyžadována monopolní stranou a řadou sekundárních organizací. Pasivní poslušnost je naopak vládnoucími vrstvami považována za nežádoucí.¹

Z této definice se na období normalizace vztahuje pouze první část hovořící o jediném centru moci (straně) legitimizujícím ostatní organizace. Výše zmiňovaná společenská smlouva fungující v tomto období mezi režimem a občany je v zásadním rozporu se znaky totalitarismu. Ani ideologie již není stěžejním rysem režimu, naopak se vzdálila společnosti a realitě a proměnila se „ve svět „zdání“, v pouhý rituál, ve zformalizovaný jazyk, zbavený sémantického kontaktu se skutečností a proměněný v systém rituálních znaků, nahrazujících skutečnost pseudoskutečností.“² Z těchto skutečností lze usoudit, že se v období mezi lety 1968 – 1989 v Československu nejednalo čistě o totalitní režim.

Systém politické moci fungující v období normalizace lze z typologického hlediska spíše charakterizovat jako autoritářský. Linz definuje autoritářský režim následovně: systém s limitovaným politickým pluralismem, bez propracované státní ideologie, ale s výraznou mentalitou. Není již vyžadována intenzivní politická mobilizace. Moc je koncentrovaná v rukou jednotlivce, případně úzké skupiny, a je vykonávána v rámci nedostatečně vymezených limit.³

Ovšem ani tato definice nevystihuje dobovou situaci přesně. V normalizačním Československu neleze najít na rozdíl od jiných autoritářských režimů žádné znaky

---

1 LINZ, Juan J. *Totalitarian and authoritarian regimes*. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers, 2000, p. 70. ISBN 15-558-7890-3.

2 HAVEL, Václav. *Moc bezmocných* [online]. Praha: Torst, 1978 [cit. 2011-12-10]. Dostupné z: http://archive.vaclavhavel-library.org/kvh_search/itemDetail.jsp?id=660

3 LINZ, Juan J. *Totalitarian and authoritarian regimes*. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers, 2000, p. 159. ISBN 15-558-7890-3.

pluralismu, politická moc je i nadále v rukou jediné povolené strany – KSČ. V jejím čele nestojí charismatický vůdce (jako v případě většiny autoritářských režimů), ale spíše byrokratické mocenské elity – proto je období charakterizováno i jako byrokratická politická diktatura.¹ Specifikace komunistického režimu posledních dvaceti let jeho trvání v Československu je problémem interdisciplinárním s mnoha různými názory. Souhrnně by se toto období dalo označit za post-totalitní autoritářský režim.

2.3. Opozice

Ačkoliv je dnes období normalizace běžně označováno za období nehybnosti či společenské letargie nebylo opoziční hnutí potlačeno absolutně. Společenské podmínky mu nebyly nakloněny a lidé navyklí na život v reálném socialismu nechtěli naslouchat „hlasu opozice“. Jedinci postižení normalizačními opatřeními se začali scházet a mluvit o neutěšené situaci. Společně se snažili účastnit se kulturního života a překonávat tak atomizaci prosazovanou režimem. Tak se začala utvářet paralelní kultura. V opozici se začalo formovat několik proudů – exkomunisté, intelektuálové a underground. Tyto skupiny připravily půdu pro vznik Charty 77, „kterou vystoupila opozice, nazývaná dissent, na veřejnost.“²

---

1 PETRUSEK, Miloslav. Posttotalitní společnost. In: *Atlas transformace* [online]. Vyd. 1. Praha: Tranzit, 2009 [cit. 2013-05-08]. Dostupné z: <http://www.monumenttotransformation.org/atlas-transformace/html/p/posttotalitni-spolecnost/posttotalitni-spolecnost.html>

2 OTÁHAL, Milan. K některým otázkám dějin tak zvané normalizace v českých zemích. In: CUHRA, Jaroslav a Václav VEBER. *Za svobodu a demokracii*. Vyd. 1. Praha: Evropské hnutí v České republice, 1999-2002, s. 117 - 129. ISBN 80-7184-794-1.

3. Charta 77

3.1. Vznik Charty 77

Prvním impulsem ke vzniku Charty 77 se stala situace roku 1976 kolem zákroku komunistické moci proti rockové skupině The Plastic People of the Universe¹. Soudní řízení s členy skupiny přitáhlo značnou a neočekávanou pozornost veřejnosti. A právě publikum soudu bylo jakýmsi předobrazem Charty 77.² V červenci roku 1975 se konala v Helsinkách jednání týkající se *Závěrečného aktu Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě*. Dokument byl 1. 8. 1975 podepsán představiteli třiceti tří států,³ mezi nimiž byl i Československý prezident Gustáv Husák. Iniciátoři Charty se odvolávali právě na mezinárodní pakty stvrzené v Helsinkách.⁴

U zrodu Charty měli stát Jiří Němec, Pavel Kohout, Zdeněk Mlynář, Václav V. Komeda, Petr Uhl, Jiří Hájek, Ludvík Vaculík a Václav Havel. Dále se počátečních schůzek účastnil i Pavel Bergmann a podle Petra Uhla také Pavel Landovský.⁵ V této sestavě pak iniciátoři ustavili název „Charta 77“ jehož autorem je Pavel Kohout a koncipovali první návrh textu *Prohlášení Charty 77*. (**Příloha 1.**) Dohodli zde také podobu rodící se organizace, tak byla Charta 77 ustanovena občanskou iniciativou:

CHARTA 77 je volné, neformální a otevřené společenství lidí různých přesvědčení, různé víry a různých profesí, které spojuje vůle jednotlivě i

---

1 Více viz: *"Hnědá kniha" o procesech s českých undergroundem*. Vyd. 1. Editor Martin Machovec, Pavel Navrátil, František Stárek. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2012, 515 s. ISBN 978-80-87211-74-8.

2 HAVEL, Václav. Jak se rodila Charta 77. In: PREČAN, Vilém. *Charta 77 1977 - 1989: Od morální k demokratické revoluci*. Bratislava: Čs. středisko nezávislé literatury, Sheinfeld-Schwarzenberg a ARCHA, 1990. s. 17. ISBN 80-9000422-1-X.

3 *Světová politika 20. století v dokumentech (1945-1990)*. V Praze: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2001. ISBN 8024501457.

4 Mezinárodní pakt o občanských a politických právech; Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech
Více viz: JIČÍNSKÝ, Zdeněk. *Charta 77 a právní stát*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 1995, 234 s. ISBN 80-857-6543-8.

Autor dokazuje, že v právním systému ČSSR existovaly rozpory mezi ustanoveními paktů a Ústavy ČSSR. Autor uvádí, že Charta 77 poukázala na řadu rozporů v sociálně-politické oblasti života, kde práva občanů nebyla dodržována.

5 HAVEL, Václav. Jak se rodila Charta 77. In: PREČAN, Vilém. *Charta 77 1977 - 1989: Od morální k demokratické revoluci*. Bratislava: Čs. středisko nezávislé literatury, Sheinfeld-Schwarzenberg a ARCHA, 1990. s. 17-18. ISBN 80-9000422-1-X.

*společně se zasazovat o respektování občanských a lidských práv v naší zemi i ve světě.*¹

Dále vyvstala otázka prvních mluvčích, jimiž se posléze stali filosof Jan Patočka, Jiří Hájek a Václav Havel. Myšlenku mluvčích v počtu tří měl pak vznést Petr Uhl, i v tomto aspektu byl vyjádřen pluralitní charakter Charty. Vedly k tomu ovšem také některé praktické důvody – časté perzekuce a vysoký tlak spočívající právě na pozici mluvčích.²

V době Vánoc roku 1976 se přistoupilo k samotnému sbírání podpisů. Aby nebyla předčasně vzbuzena pozornost Státní bezpečnosti, začaly se podpisy shromažďovat na přátelských vánočních návštěvách. Havel sám se ujal technické koordinace – rozvoz textů Prohlášení a návodů na způsob podepisování pro sběrače.

Obr. 1. Instrukce Václava Havla před sbíráním podpisů, určeno pro Pavla Kohouta

Pavel Kohout

Kosík - Chramostová - Klíma - Klímová - Kliment - Kubišová - Pavlíček - Hanzelka - případně další dle vlastního uvážení

obálka obsahuje:

- 1/ text Prohlášení Charty 77
- 2/ vzor podpisového lístku
- 3/ podpisové lístky

- 1/ Místo přiloženého "vzoru" bude přirozeně vhodnější ukazovat signatářům vlastní - podle tohoto "vzoru" upravený - podpisový lístek
- 2/ Text Prohlášení a podpisy prosím odevzdat ve středu 29.12., ~~nejpozději ve čtvrtek 30.12. do 16.00~~ středu 29.12. ve 16.00
- 3/ Informace pro P.K.: ve ~~čtvrtek 30.12.~~ středu 29.12. bude schůzka mluvčích plus P.K. případně Z.M., kde se provede uzávěrka, signatáři se rozdělí do dvou várk, přepíší se atd. Odpoledne bude tedy vše připraveno
- 4/ Všichni signatáři dostanou Prohlášení i s kompletními podpisy až po jejich publikaci /tj. po publikaci druhé várky/ - zatím prosím nerozšiřovat a nikde nenechávat

Zdroj: Ústav pro studium totalitních režimů [online]. ©2008 [cit. 2013-04-18]. Výstava „Souhlasím s prohlášením Charty 77 z 1. 1. 1977 - Podpisy prvních signatářů Charty 77“. Dostupné z WWW: <<https://www.ustrcr.cz/data/pdf/charta77/panel01.pdf>>.

1 Prohlášení Charty 77. In: PREČAN, Vilém. *Charta 77 1977 - 1989: Od morální k demokratické revoluci*. Bratislava: Čs. středisko nezávislé literatury, Sheinfeld-Schwarzenberg a ARCHA, 1990. s. 12. ISBN 80-9000422-1-X.

2 HAVEL, Václav. Jak se rodila Charta 77. In: PREČAN, Vilém. *Charta 77 1977 - 1989: Od morální k demokratické revoluci*. Bratislava: Čs. středisko nezávislé literatury, Sheinfeld-Schwarzenberg a ARCHA, 1990. s. 19. ISBN 80-9000422-1-X.

Bezprostřední počet podpisů (**Příloha 2.1. a 2.2.**) odevzdaných k 1. 1. 1977 byl 241 (původně 242, jeden ze signatářů měl ale svůj podpis odvolat). K Chartě 77 se mohl připojit každý slovy: „Souhlasím s Prohlášením Charty 77 z 1. 1. 1977.“, podpisem a uvedením své adresy.¹

3.2. Zveřejnění

Když 6. ledna vezli V. Havel, L. Vaculík a P. Landovský *Prohlášení Charty 77* a shromážděné podpisy k předání československým veřejným autoritám, byl Landovského osobní vůz zastaven Státní bezpečností. Na zadržení těchto čtyř mužů reagoval již ten den mluvčí Charty Jan Patočka otevřeným dopisem (**Příloha 3.**) a Charta zpětně vydala 8. ledna k dané události svůj druhý dokument.²

Uveřejnění Charty bylo plánováno na 7. ledna kvůli zajištění potřebné publicity, ke zveřejnění došlo ale o den dříve.³ V Československu měl být text Charty se všemi podpisy předán vládě ČSSR, Federálnímu shromáždění ČTK a zaslán i jeho signatářům.⁴ Iniciátorům akce se podařilo ještě před zásahem StB a zabavením dokumentů rozeslat jejich kopie za hranice.

---

1 Prohlášení Charty 77. In: PREČAN, Vilém. *Charta 77 1977 - 1989: Od morální k demokratické revoluci*. Bratislava: Čs. středisko nezávislé literatury, Sheinfeld-Schwarzenberg a ARCHA, 1990. s. 12. ISBN 80-9000422-1-X.

2 Prohlášení Charty 77 č. 2, ve kterém označila zákrok StB za nepřiměřený a neoprávněný. CÍSAŘOVSKÁ, Blanka; PREČAN, Vilém. *Charta 77: Dokumenty*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. s. 9. ISBN 978-80-7285-085-3.

3 Prohlášení Charty 77 bylo zveřejněno už 6. ledna 1977. V plánu bylo, aby zpráva o jejím vzniku vyšla o den později v západních denících (Frankfurter Allgemeine Zeitung, The Times, The New York Times, Le Monde), avšak pařížský deník vyšel již ve večerních hodinách. Zprávu o nové události v sovětském bloku poté převzala další západní média, především rozhlasové stanice.

Zdroj: *Ústav pro studium totalitních režimů* [online]. ©2008 [cit. 2011-04-18]. Výstava „Souhlasím s prohlášením Charty 77 z 1. 1. 1977 - Podpisy prvních signatářů Charty 77“. Dostupné z WWW: <<https://www.ustrcr.cz/data/pdf/charta77/panel01.pdf>>.

4 CÍSAŘOVSKÁ, Blanka; PREČAN, Vilém. *Charta 77: Dokumenty*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. 1977, 8. leden, Praha - Prohlášení k policejním akcím proti signatářům Charty 77 ve dnech 6.-7. ledna a poděkování za projevy solidarity doma i v zahraničí. (Dokument č. 2), s. 9. ISBN 978-80-7285-085-3.

Obr. 2. Titulní strana britských *The Times*, které otiskly jako jedny z prvních deníků informace o *Prohlášení Charty 77*

Zdroj: Ústav pro studium totalitních režimů [online]. ©2008 [cit. 2013-04-18]. Výstava „Souhlasím s prohlášením Charty 77 z 1. 1. 1977 - Podpisy prvních signatářů Charty 77“. Dostupné z WWW: <<https://www.ustrcr.cz/data/pdf/charta77/panel01.pdf>>.

Reakce režimu na sebe nenechala dlouho čekat a v československých médiích, ačkoliv zde Prohlášení uveřejněno nebylo, se naplno rozjela kampaň proti „juntě kontrarevolučních samozvanců.“¹

3.3. Organizace Charty 77 a její mluvčí

Postoj Charty coby ne-opozičního hnutí vyplýval, spíše než z nálady uvnitř uskupení, z dobového rozčarování nad oblastí tradiční politiky a ze snahy vyhnout se represí režimu.² Politolog Miroslav Novák v této souvislosti zavádí pojem „nelegalizovaná opozice“ jako opozice v tom smyslu, že se skupiny (jako i Charta 77) považovaly v rámci právního systému země za zcela legální, oficiální autority však jejich legalitu neuznávaly.³

1 DOLEŽAL, Václav: *Usvědčují je jejich přátelé*. Rudé právo, 15. 1. 1977, s. 2. In: CÍSAŘOVSKÁ, Blanka; PREČAN, Vilém. *Charta 77: Dokumenty*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. s. 12. ISBN 978-80-7285-085-3.

2 BLAŽEK, Petr. *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2005, s. 20. ISBN 978-807-3630-072.

3 NOVÁK, Miroslav. Systémy politických stran a základní modely opozice. *Sociologický časopis*. 1995, Vol. 31, No. 3: 305-320. Dostupné z: http://www.sreview.soc.cas.cz/uploads/65febde4fb42aa2f310abdcfa669f0d6b94ec30_328_305NOVAK.pdf

Cílem Charty bylo vést konstruktivní dialog s politickou a státní mocí a upozorňovat na různé konkrétní případy porušování lidských a občanských práv, navrhnout řešení, předkládat různé obecnější návrhy směřující k prohlubování těchto práv a jejich záruk. Za cíl si naopak nekladla žádný program politických či společenských reforem a změn.¹ Nepomýšlela ani na vybudování masového hnutí, ačkoliv právě to by mohlo donutit komunistický režim k zásadní změně vnímání této opozice a nutnosti vzít ji na vědomí jako rovnocenného partnera.²

3.3.1 Mluvčí Charty 77

V původním *Prohlášení* nebyla jasně ustavena funkce mluvčích, ani způsob jejich výběru. Postupně vykryštovala zásada, která byla písemně formulována ve sdělení Charty 77 z 21. září 1977. Chartu 77 jako celek měli i nadále zastupovat její mluvčí. Ovšem vzhledem k uvěznění Václava Havla a smrti Jana Patočky spočívala odpovědnost nadále pouze na Jiřím Hájkově. Byl proto doplněn počet mluvčích opět na tři – pozici přijali Marta Kubišová a Ladislav Hejdránek. Ve sdělení Charty byla dále stanovena pravomoc mluvčích se svého postu kdykoliv vzdát a předat ho po dohodě dalším signatářům.³ Od roku 1979 pak mluvčí měli ve funkci setrvat jeden rok. To ovšem nebylo vždy možné ať už z osobních důvodů, nebo kvůli různým formám perzekuce ze strany režimu.

Trojice mluvčích byla vždy vybírána tak aby ztělesňovala charakter Charty. Tito lidé byli různých vyznání, povolání, věků, pohlaví i názorových spekter. Otázka budoucích mluvčích byla vždy věcí otevřené diskuse uvnitř Charty. V **Příloze 4.** se nalézá kompletní chronologický seznam 44 mluvčích Charty 77 až do roku 1992.

---

1 Prohlášení Charty 77. In: PREČAN, Vilém. *Charta 77 1977 - 1989: Od morální k demokratické revoluci*. Bratislava: Čs. středisko nezávislé literatury, Sheinfeld-Schwarzenberg a ARCHA, 1990. s. 12. ISBN 80-9000422-1-X.

2 OTÁHAL, Milan. Programová orientace disentu 1969-1989. In: BLAŽEK, Petr. *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2005, s. 33. ISBN 80-7363-007-9.

3 Sdělení o závěrech interní diskuse o další práci Charty a o rozšíření počtu mluvčích s průvodním dopisem Jiřího Hájkovi. In: CÍSAŘOVSKÁ, Blanka; PREČAN, Vilém. *Charta 77: Dokumenty*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. s. 58. ISBN 978-80-7285-085-3.

3.3.2 „Orgány“ Charty

Ačkoliv Charta neměla žádné pevně dané orgány, časem se v ní vyčlenily jakési suborganizace s různými funkcemi. Prohlášením nekonkretizovaná fakta (jako střídání mluvčích atd.) byla postupně upevňována tzv. „zvykovým právem“, o kterém hovoří např. Dopis signatářům k 10. výročí Charty 77 z 6. ledna 1987.

Jedním z uskupení vzniklých v rámci Charty 77 byl *Kolektiv mluvčích* – podpůrný a poradní orgán pro podporu stávajících mluvčích, ve kterém byli zejména bývalí mluvčí a skupina dalších chartistů – potenciálních mluvčích. Tato „zásobárna mluvčích“ byla ustavena *Prohlášením Charty 77* z 1. 2. 1980. Bylo tak i rozšířeno aktivní jádro na okruh lidí, kteří mohli kdykoliv nejen prakticky, ale i oficiálně za Chartu vystupovat.¹

Protože se s ubíhajícím časem začaly stírat hranice *Kolektivu mluvčích* a přestával být jasný jeho účel, bylo k 10. výročí Charty navrženo, aby se proměnil v tzv. *Klub mluvčích*. To byl zcela autonomní orgán, který měl za cíl sledovat práci Charty, být poradním orgánem a smířčí instancí pro stávající mluvčí.²

Jako určitý protiklad *Klubu mluvčích* působilo *Fórum Charty 77* – otevřené novým názorům, osobnostem a zdrojům. Mělo být jakousi svébytnou iniciativou „zdola“. *Fórum* bylo určitým vzorkem občanské společnosti, kde se konstantně střetávaly různé názory a myšlenky a probíhala živá diskuse. *Fórum* mělo reflektovat činnost Charty z pohledu nejen signatářů, ale i jiných známých i neznámých lidí. Mělo také pomáhat překlenout generační propast, vzniklou mezi „tradičními“ představiteli Charty a mladou generací nastupující kolem poloviny 80. let, která měla silnější sklon ke konfrontaci s režimem. Právě názorový rozkol uvnitř Charty zejména mezi zástupci undergroundu a jejím

---

1 Dopis signatářům k 10. výročí Charty 77 (6. ledna 1987; 3/87). In: PREČAN, Vilém. *Charta 77 1977 - 1989: Od morální k demokratické revoluci*. Bratislava: Čs. středisko nezávislé literatury, Sheinfeld-Schwarzenberg a ARCHA, 1990. s. 318. ISBN 80-9000422-1-X.

2 Tamtéž s. 320.

katolickým křídlem dal podnět ke vzniku *Fóra*. Dalším z jeho cílů byla i určitá demokratizace poměrů v Chartě a překonání dosavadní společenské izolace.¹

Charta dala také vznik jedné z nejdůležitějších institucí zabývajících se obranou lidí, kteří byli režimem stíháni - *Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných* (VONS).²

3.3.3 Názorové proudy v Chartě 77

Charta 77 sdružovala skupinu osobností z různých společenských vrstev. Existovalo v ní tedy několik názorových křídel. Obvykle³ se uvádí tři nejvýraznější skupiny. Byli to liberálně demokratičtí intelektuálové (z řad spisovatelů, umělců, atd.), náboženský proud (ať už katolíci, evangelíci či židovská náboženská obec) a třetí silnou skupinou byli lidé z řad komunistů vyloučených ze strany mezi lety 1969 až 1971. Dále by se dalo mluvit o dalších, méně početných názorových skupinách, a to o krajní levici (zastupoval např. Petr Uhl) a undergroundu (např. František Stárek).⁴ Za jakési názorové centrum Charty mohl být pokládán Jan Patočka a Václav Havel. Okolo těchto dvou představitelů byli seskupeni výše zmiňovaní liberální demokraté.

Křesťané byli v počátcích Charty zastoupeni hlavně Jiřím Němcem.⁵ Nejsilněji zastoupený křesťanský proud byli pak (zejména zpočátku) evangelíci, jako například Ladislav Hejdlánek či Miloš Rejchrt.⁶ Dále zde byli signatáři z oblasti katolických intelektuálů sdružení kolem Václava Bendy.

---

1 BLAŽEK, Petr. *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2005, s. 32. ISBN 978-807-3630-072.

2 Více viz: *Nejcitlivější místo režimu: výbor na ochranu nespravedlivě stíhaných pohledem svých členů: (diskusní setkání 19. října 2007)*. Editor Petr Blažek, Jaroslav Pažout. Praha: Pulchra, 2008, 143 s. Testis, 1. ISBN 978-809-0401-525.

3 Čtyři základní proudy – bývalí vrcholní politici KSČ, občanská opozice, křesťanské podzemní proudy, underground – vymezuje publikace: RATAJ, Jan a Přemysl HOUDA. *Československo v proměnách komunistického režimu*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2010, s. 351. Vysokoškolská učebnice (Oeconomica). ISBN 978-80-245-1696-7.

4 Tři hlavní a dva vedlejší názorové proudy uvádí Petr Uhl v rozhovoru pro ČRo z roku 2008: ŠTERN, Ivan. V souvislostech: Charta 77 - její vznik a podstata. *Český rozhlas* [online]. ©1997-2013 [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: http://m.rozhlas.cz/cro6/vsouvislostech/_zprava/421200

5 Více viz: *Křesťané a Charta '77: výběr dokumentů a textů*. 1. vyd. Editor Vilém Prečan. Köln: Index, 1980, 320 s. Doba, č. 7.

6 ŠTERN, Ivan. V souvislostech: Charta 77 - její vznik a podstata. *Český rozhlas* [online]. ©1997-2013 [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: http://m.rozhlas.cz/cro6/vsouvislostech/_zprava/421200

Silně zastoupenou skupinou byli v Chartě 77 také exkomunisté. Jak uvádí Petr Uhl¹, z původních 241 signatářů byla přibližně polovina vyloučených komunistů. Ovšem ani toto názorové křídlo se nevyhnulo rozčlenění na další podskupiny. Byli to jednak takzvaní *eurokomunisté* (také reformní komunisté), mezi nimi Rudolf Slánský, Zdeněk Mlynář či Milan Hübl, kteří provozovali vlastní klub bývalých členů UV KSČ. Dále existovala i malá skupina „*starokomunistů*“ tam patřili Gertruda Sekaninová-Čákrťová, František Kriegel a František Vocloň. Jaroslav Šabata a s ním spolupracující socialisté, kteří se stali autory Malého akčního programu², byli pokládáni za skupinu „*komunistů v opozici*“. Nakonec zde byla i skupina lidí, kteří se s komunismem (marxismem, stalinismem) ideologicky rozešli a stali se zastánci tzv. „*drobné práce*“, jako například Ludvík Vaculík či Otta Bednářová.³ Díky integraci těchto osob se Charta stávala terčem kritiky, a to zejména z pozic lidí perzekvovaných režimem.

Ačkoliv Charta stála na principech rozdílnosti, působily různé názorové proudy často rozkol a problémy. Přitom právě tato různorodost byla zárukou kontinuity a široké působnosti Charty. V případě vyloučení některé ze skupin, které ji tvořily, by jen těžko dosáhla svého tehdejšího významu. S vyspělostí Charty se tyto problémy postupně zmenšily, ale na jejím počátku – kolem roku 1978 – vyvolaly mnoho dilemat, která vedla k určitému rozčarování a dočasné krizi.⁴

---

1 ŠTERN, Ivan. V souvislostech: Charta 77 - její vznik a podstata. *Český rozhlas* [online]. ©1997-2013 [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: http://m.rozhlas.cz/cro6/vsouvislostech/_zprava/421200

2 OTÁHAL, Milan. První fáze opozice proti tak zvané normalizaci (1969 - 1972). In: MANDLER, Emanuel. *Dvě desetiletí před listopadem 89: sborník*. Praha: Maxdorf, 1993, s. 11 - 34. Historia nova (Prague, Czech Republic), sv. 3. ISBN 80-85800-09-8.

3 Tamtéž.

4 K řešení krize roku 1978 zásadně přispěl Václav Havel svou esejí *Moc bezmocných*, jeden z dalších pokusů o řešení situace byl text Václava Bendy *Paralelní polis*.

3.4. Dokumenty Charty 77

Za dobu třinácti let svého fungování se Charta stala autorkou kolem 598 dokumentů. Tyto texty měly velmi široký záběr téměř všech sfér života společnosti. Charta takto podávala jediné objektivní a necenzurované informace o realitě života v Československu. Dokumenty vycházely samizdatem jako strojopisné opisy.¹

Vydávané dokumenty podepisovali vždy stávající mluvčí za Chartu 77 jako celek. Charta svými dokumenty komunikovala s obdobnými iniciativami, fóry či osobnostmi a zahraničními institucemi, dále informovala československou veřejnost o všech svých aktivitách. V prvních deseti letech své existence se vyjádřila ve svých dokumentech k mnoha politickým otázkám. Od roku 1978 uveřejňovala každoročně stanovisko k sovětské vojenské intervenci roku 1968 s požadavkem odvolat sovětská vojska z Československa.² Mezi adresáty dokumentů Charty patřili vedle signatářů i soudci, akreditovaní vyslanci, vrcholní političtí představitelé ČSSR i dalších států, ať už komunistických či demokratických.

Do roku 1982 rozlišovali mluvčí vydávané texty na dokumenty, prohlášení, sdělení a dopisy. Ve skutečnosti by se ale texty daly dělit mnohem podrobněji – mezi dokumenty patřily jednak seznamy nových signatářů, různé tematické analýzy předkládané k veřejné diskuzi, texty týkající se některých oblastí porušování lidských práv, další texty, kterým Charta přikládala důležitost, protesty, ale také poděkování či blahopřání. Od roku 1982 se texty signované mluvčími začaly bez ohledu na formu, obsah či adresáta souhrnně označovat jako „Dokumenty Charty“. V této praxi byly dokumenty označovány pořadovým číslem, pod kterým byly v daném roce vydány a zkráceným vročením (1/83,

---

1 PREČAN, Vilém. Charta 77 jako československý i mezinárodní fenomén : Dokumenty Charty. In: CÍSAŘOVSKÁ, Blanka; PREČAN, Vilém. *Charta 77: Dokumenty*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. s. XVI. ISBN 978-80-7285-085-3.

2 Tamtéž s. XV.

2/83,..., 1/84, atd.). Vzhledem k podmínkám, ve kterých Charta působila a také proto, že bylo někdy zpracováváno více dokumentů současně, docházelo občas k nesrovnalostem.¹

Autoři dokumentů volili při jejich tvorbě velmi kultivovaný jazyk, zásadně se vyhýbali údernému či agitačnímu jazyku typickému pro období normalizace. Charta zpravidla používala ve svých textech nekonfliktní vyjadřování a logickou argumentaci („dovolujeme si vyslovit nesouhlas s...“), v závažnějších problémech Charta buď „žádala“ nebo „vyzývala“ adresáty k určitému úkonu. Autoři dále používali při formulaci textu buď plurál - „domníváme se...“, nebo promlouvali jménem Charty, coby jednotného celku - „Charta má za to, že...“, takto byl i v dokumentech zdůrazněn její pluralitní charakter.

Způsob přípravy dokumentů Charty se postupně měnil. V dokumentu z října 1978 byl vyjádřen úmysl nepředkládat nadále ucelené a hotové závěry týkající se občanských, politických, sociálních, hospodářských a kulturních práv, ale spíše poskytovat podklady pro kritické diskuse o těchto tématech a dalších aktuálních otázkách.²

3.5. Ukončení činnosti Charty 77

Celkový počet signatářů k 31. 12. 1989 je 1886 (uspořádal a ověřil Jiří Gruntorád).³ Ačkoliv skutečný počet je těžko zjištělný z mnoha důvodů – nejpodstatnějším z nich je fakt, že se mnoho podpisů ztratilo na cestě k mluvčím (zejména kvůli zásahům StB) a nemohly tedy být nikdy zveřejněny.

Poslední setkání mluvčích Charty 77 se konalo 3. 12. 1992. Na něm Charta ukončila svou činnost a péči o její odkaz byli pověřeni Rudolf Battěk, Dana Němcová a Josef Vohryzek (po jeho smrti Jiří Gruntorád).⁴

---

1 PREČAN, Vilém. Archeografický úvod. In: CÍSAŘOVSKÁ, Blanka; PREČAN, Vilém. *Charta 77: Dokumenty*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. s. XXXI. ISBN 978-80-7285-085-3.

2 PREČAN, Vilém. Charta 77 jako československý i mezinárodní fenomén : Dokumenty Charty. In: CÍSAŘOVSKÁ, Blanka; PREČAN, Vilém. *Charta 77: Dokumenty*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. s. XV. ISBN 978-80-7285-085-3.

3 PREČAN, Vilém. *Charta 77 1977 - 1989 : Od morální k demokratické revoluci*. Bratislava: Čs. středisko nezávislé literatury, Sheinfeld-Schwarzenberg a ARCHA, 1990. s. 489 - 514. ISBN 80-9000422-1-X.

4 *Ústav pro studium totalitních režimů* [online]. ©2008 [cit. 2013-05-02]. Výstava „Souhlasím s prohlášením Charty 77 z 1.1.1977 - Podpisy prvních signatářů Charty 77“. Dostupné z WWW: <<https://www.ustrcr.cz/data/pdf/charta77/panel18.pdf>>.

4. Charta 77 na Slovensku

4.1. Češi a Slováci v období normalizace

Zásadním problémem komunistického režimu v Československu byl ideový základ česko-slovenského vztahu. Nástup komunismu po roce 1945 se navzdory internacionalistické rétorice marxismu odehrával v zemích východní Evropy a Asie v duchu vlastenectví, kde se komunisté označovali za dědice velkých národních tradic. Tomu odpovídaly i názvy nově vzniklých koalic – Národní fronta (ČSSR), Fronta národní jednoty (Polsko), Vlastenecká fronta (Bulharsko), atd. V mnohonárodnostních státech se toto ovšem stávalo problémem – odvolání se na tradice jednoho národa by bylo vnímáno negativně národy ostatními.¹

V Československu nebyla ideologie marxismu-leninismu schopna uspokojivě vysvětlit spojení Čechů a Slováků. Naopak bylo jasné, že by republiky mohly fungovat jako zcela samostatné komunistické státy. Jednotící myšlenkou se nemohla stát idea první československé republiky a nepřijatelná byla i Novotného koncepce postupného „splývání“ českého a slovenského národa. V období normalizace pak v odpovědi na tento problém převládl princip „co je v klidu, s tím nehýbat“.²

Historik Jan Rychlík uvádí dva základní modely, podle nichž se komunističtí vůdci mohli řídit. V první řadě to byl model sovětský, kde zbytek SSSR byl v podstatě jen jinou formou Ruska, a jednota národů byla formována na ruských národních tradicích. KSSS se řídila principem bezpodmínečného podřízení nižších složek vyšším. Druhý model pak pocházel z Jugoslávie. Zde mohly jednotlivé národy pěstovat své dějiny a kulturu a nedocházelo ani k zastírání vzájemných konfliktů. V případě vyhocení národního aspektu do té míry, že by mohl ohrozit systém, režim ovšem tvrdě zasáhl. Jednotlivé národy měly své vlastní komunistické strany sjednocené ve Svazu komunistů Jugoslávie.

---

1 RYCHLÍK, Jan. Normalizační podoba československé federace. In: *Slovensko a režim normalizácie*. 1. vyd. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2003, s. 8 - 46. ISBN 80-7165-390-X.

2 Tamtéž s. 16.

Ani jeden z modelů se ovšem neukázal jako dlouhodobě udržitelný. Československo ve své historii vyzkoušelo oba modely. V letech 1948-1967 převažovaly znaky modelu sovětského a v období normalizace došlo k posunu směrem k jugoslávskému vzoru.¹

Na přelomu let 1968 a 1969 byl vyvolán společenský rozkol mezi Čechy a Slováky sporem o pozici předsedy Federálního shromáždění. Otázka odvolání stávajícího předsedy Josefa Smrkovského byla nastolena už na konci roku 1968. Za Smrkovského se ovšem postavila podstatná část veřejnosti a Husákův nový kandidát, Slovák Peter Colotka, byl českým veřejným míněním odmítnut. Na Slovensku byl pak problém prezentován tak, že Češi opět odpírají Slovákům jejich oprávněné požadavky. Spor o Smrkovského tak prohloubil rozpory mezi českou a slovenskou společností a oslabil národní jednotu.²

Naopak k celonárodnímu vzepětí a utužení česko-slovenských vztahů došlo na počátku roku 1969, kdy se v den zasedání ÚV KSČ 16. ledna na protest proti normalizačním poměrům upálil student Jan Palach. O několik dní později následoval jeho příklad další student – Jan Zajíc. Tyto činy rezonovaly jak v české, tak slovenské společnosti.³

Na počátku 70. let se objevily jisté rozdíly v intenzitě represí režimu mezi českou a slovenskou částí republiky. V Čechách probíhala normalizace do určité míry masivněji a plošněji než ve východní části ČSSR, což mohlo být důsledkem toho, že slovenský demokratizační proces byl slabší a pramenil spíše z Čech. Jak uvádí profesor Škaloud, stál v roce 1968 v čele komunistické strany na Slovensku zásadní odpůrce demokratických změn Vasil Biľak, a v Čechách oproti tomu převažoval spíše vliv Alexandra Dubčeka.⁴ Vzniklá situace pak přispěla ke zhoršování česko-slovenských vztahů.

---

1 Tamtéž.

2 RYCHLÍK, Jan. *Češi a Slováci ve 20. století: česko-slovenské vztahy 1945-1992*. Bratislava: Academic Electronic Press, 1998, s. 273. ISBN 80-88880-11-4.

3 Tamtéž.

4 ŠKALOUD, Jan. Rozdiely v priebehu normalizácie v Českej a Slovenskej republike a dopady po jej skončení na samostatné štáty. In: *Slovensko a režim normalizácie*. 1. vyd. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2003, s. 8 - 46. ISBN 80-7165-390-X.

Mírnější postup na Slovensku byl zřetelný ve stranických čistkách probíhajících v roce 1970, po té co Gustáv Husák předložil *Návrh usnesení ÚV KSČ k výměně členských legitimací v r. 1970 a dokončení očisty strany od revizionistických a pravicově oportunistických živlů*. Tato „očista“ probíhala na Slovensku s citelně menší intenzitou a to zejména co do následku vyloučení ze strany. Vyloučení v Čechách znamenalo absolutní konec profesního života ve svém oboru. Ve slovenských poměrech mohli většinou vyloučení pokračovat ve své práci ovšem na podřadnějších postech. Slovenští komunisté vysvětlovali tento jev tím, že KSS nebyla zasažena „revizionismem“ do stejné míry jako KSČ.¹

Česko-slovenský vztah, který byl jedním z nejkomplikovanějších problémů existence společného státu, považovalo Husákovo vedení za vyřešený ústavním zákonem o československé federaci z roku 1968.² V květnu roku 1971 došlo k završení obnovy tzv. systému reálného socialismu. V následujících letech pak ve společnosti nebyl viditelný v podstatě žádný zásadní pohyb.³ Normalizační režim nadále diskriminoval všechny občany bez rozdílu národnosti.⁴

4.2. Vztah českého a slovenského disentu

Politolog Juraj Marušiak hovoří o dvou okruzích disentu na Slovensku – křesťanském a občanském. Ve srovnání s českým prostředím zde byl nepoměrně početnější a významnější křesťanský disent. Odpor proti komunistickému režimu na Slovensku kladla především „podzemní církev“ v jejímž čele stál biskup Korec.⁵ Ta fungovala primárně jako nepolitická struktura, ačkoliv někteří stoupenci vyvíjeli na jejím zázemí křesťansko-demokraticky orientovanou politickou činnost. Akce slovenské katolické opozice, většinou

---

1 RYCHLÍK, Jan. *Češi a Slováci ve 20. století: česko-slovenské vztahy 1945-1992*. Bratislava: Academic Electronic Press, 1998, s. 282. ISBN 80-88880-11-4.

2 RYCHLÍK, Jan. Normalizační podoba československé federace. In: *Slovensko a režim normalizácie*. 1. vyd. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2003, s. 8 - 46. ISBN 80-7165-390-X.

3 Tamtéž, str. 287.

4 MĚCHÝŘ, Jan. *Slovensko v Československu: slovensko-české vztahy, 1918-1991: dokumenty, názory, komentáře*. 1. vyd. Prague: Práce, 1991, s. 93. ISBN 80-208-0225-8.

5 CUHRA, Jaroslav a Václav VEBER. *Za svobodu a demokracii*. Vyd. 1. Praha: Evropské hnutí v České republice, 1999-2002, s. 211. ISBN 80-7184-794-1.

v podobě poutí a vydávání samizdatové literatury¹, byly zaměřeny především na prosazování náboženské svobody, která byla formálně zakotvena v ústavě. Zde existovala již tradiční vzájemná podpora moravského a slovenského prostředí.

Občanský dissent na Slovensku působil o něco méně, než křesťanský. Podobně jako v Čechách se orientoval především na otázky lidských práv. Většinou byl tvořen významnými osobnostmi, napojenými na pražské a brněnské opoziční prostředí.² Do této kategorie by se také dala zařadit slovenská ekologická hnutí kritizující režim.

Velmi rozdílné směřování českého a slovenského dissentu znamenalo překážku pro jejich potenciální spolupráci. Tyto tendence byly patrné zejména v osmdesátých letech. Problematickým momentem byl také odlišný pohled na minulost, především na období první republiky a slovenský stát. Katolické kruhy dominující ve slovenském opozičním hnutí měly historicky spíše pozitivní vztah k ľudáckému režimu. Čeští disidenti navazovali na tradici T. G. Masaryka a vyvstávala tak otázka, zda je spolupráce možná i přes zásadní rozdíly v názorech.³ Zkouškou možností a limitů česko-slovenské opoziční spolupráce se stal případ Ivana Polanského, který by zatčen za vydávání katolického samizdatu, ve kterém mimo jiné obhajoval Josefa Tisa.⁴ Charta 77 se postavila za právo Polanského hlásat své názory, ačkoliv by k obhajobě Tisovy osobnosti mohla mít řadu výhrad. Slovenský disident Ján Čarnogurský na to reagoval následovně: „Ivanovi Polanskému vtedy veľmi pomohlo, že sa na jeho stranu postavila Charta 77 v Prahe a pre zahraničné kruhy ručila, že Polanský nie je fašista, ale jednoducho odporca komunizmu.“⁵ Podpora Polanského ze strany Charty měla zásadní vliv na spolupráci českých a slovenských

---

1 LESŇÁK, Rudolf. *Listy z pDlzemia: súbDrná dDokumentácia kresťanskej samizdatovej publicistiky na Slovensku v rokoch 1945-1989*. Bratislava: USPO Peter Smolik, 1998, 487 s. ISBN 80-88717-264.

2 BLAŽEK, Petr. *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2005, s. 21. ISBN 978-807-3630-072.

3 RYCHLÍK, Jan. *Češi a Slováci ve 20. století: česko-slovenské vztahy 1945-1992*. Bratislava: Academic Electronic Press, 1998, s. 293. ISBN 80-88880-11-4.

4 Více viz: BLAŽEK, Petr. Výbor na obranu Ivana Polanského. In: *Slovensko a režim normalizácie*. 1. vyd. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2003, s. 8 - 46. ISBN 80-7165-390-X.

5 ČARNOGURSKÝ, Ján. *Videné od Dunaja: výber z prejavov, článkov a rozhovorov*. Vyd. 1. Bratislava: Kalligram, 1997, s. 319. ISBN 8071491799.

opozičních hnutí – Slováci se začali více obracet na české nezávislé iniciativy. Opozice nicméně zůstala i nadále silně národnostně vymezena.

Jestliže v Čechách opoziční hnutí vytvářela zárodky občanské společnosti, na Slovensku tomu tak většinou nebylo. „Katolické a ekologické aktivity byly limitovány svým zaměřením a jejich iniciátoři se většinou snažili udržet si odstup od disidentského hnutí.“¹ Velmi specificky vymezené programy slovenské opozice vedly tudíž k atomizaci společnosti.

K významnějšímu sjednocení české a slovenské opozice tedy nikdy nedošlo, ačkoliv mezi nimi existovaly určité kontakty. Nemožnost sjednotit český a slovenský disident vyplývala především ze silně náboženské povahy absolutní většiny slovenské opoziční scény – katolicismus se nemohl stát jednotící myšlenkou a jen těžko by mohl být podroben filosofii jiné. Přispěla k tomu i skutečnost, že ani v Čechách, kde existovala řada názorově různých skupin, nikdy nedošlo k jednotnému opozičnímu úsilí.² Chybou české opozice v této oblasti bylo nepřikládání dostatečné důležitosti problému soužití obou národů ve společném státě. Koordinátor slovenské opozice Ján Čarnogurský měl později označit opoziční aktivity přímo za předmět národního zájmu.³

4.3. Ohlas Charty 77 na Slovensku

Jedním z vážných nedostatků Charty bylo, že se jí nepovedlo vyvolat téměř žádnou odezvu na Slovensku. Často jí bylo vytýkáno, že si nevšímalá specifických problémů Slováků, a tudíž byla chápána jako česká záležitost. Slovenská náboženská opozice tvořená církevními kruhy měla sklon si k Chartě zachovávat odstup,⁴ posláním Charty sice šířila, nicméně ji zpravidla nepodepisovala. Ohlas Charty byl na Slovensku o poznání menší

---

1 BLAŽEK, Petr. Výbor na obranu Ivana Polanského. In: *Slovensko a režim normalizácie*. 1. vyd. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2003, s. 8 - 46. ISBN 80-7165-390-X.

2 RYCHLÍK, Jan. *Češi a Slováci ve 20. století: česko-slovenské vztahy 1945-1992*. Bratislava: Academic Electronic Press, 1998, s. 295. ISBN 80-88880-11-4.

3 BLAŽEK, Petr. Výbor na obranu Ivana Polanského. In: *Slovensko a režim normalizácie*. 1. vyd. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2003, s. 8 - 46. ISBN 80-7165-390-X.

4 OTÁHAL, Milan. Programová orientace disentu 1969-1989. In: BLAŽEK, Petr. *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2005, s. 33. ISBN 80-7363-007-9.

i v důsledku rychlé a tvrdé reakce komunistických struktur, kterým se podařilo zabránit hlubším kontaktům mezi českým a slovenským disidentským prostředím. Jako další z důvodů je uváděn fakt, že iniciátoři Charty neoslovili Alexandra Dubčeka.¹

Neexistují přesné údaje o tom, kolik Slováků přesně Chartu podepsalo, „avšak vycházíme-li ze znění jmen, pak z celkového počtu signatářů, který před pádem komunistického režimu dosáhl podle ne zcela přesných údajů počtu přes 1800 [Gruntorád uvádí 1886]², nebylo slovenských signatářů více než dvacet.“³ Znamější jména mezi těmito signatáři jsou například spisovatel Dominik Tatarka, politolog Miroslav Kusý, historik Ján Mlynárik (žil v Praze) a později i spisovatelka Hana Ponická.

Ačkoliv byla Charta 77 vnímána jako spíše česká záležitost, vydala některé dokumenty zabývající se čistě slovenskými problémy. Mezi ně patří i v pořadí 435. dokument (č. 74/87) z roku 1987. Jedná se o podporu návrhu na obranu národnostních menšin. Za Chartu 77 jsou pod dokumentem podepsáni Jan Litomiský, Libuše Šilhánová a Josef Vohryzek. K průvodnímu dopisu, ve kterém vyjadřují podporu záměru, připojili text návrhu Výboru na ochranu práv maďarské menšiny v Československu. Dokument byl adresován vládě ČSSR, vládě SSR a KBSE a 22. 1. 1988 předán vedoucím 35 delegací zúčastněných na vídeňské schůzce KBSE.⁴ V protestním dopise z 10. 3. 1982 (dokument č. 11/82) se Charta věnuje porušování náboženských práv a svobod. Kritizuje zde také perzekuci kněží na Slovensku. Dopis je adresován Federálnímu shromáždění, vládě ČSSR a Ministerstvu kultury ČSR.⁵

---

1 KMEŤ, Norbert. Opozícia a hnutie odporu na Slovensku 1968-1989. In: BLAŽEK, Petr. *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2005, s. 43. ISBN 80-7363-007-9.

2 PREČAN, Vilém. *Charta 77 1977 - 1989 : Od morální k demokratické revoluci*. Bratislava: Čs. středisko nezávislé literatury, Sheinfeld-Schwarzenberg a ARCHA, 1990. s. 489 - 514. ISBN 80-9000422-1-X.

3 RYCHLÍK, Jan. *Češi a Slováci ve 20. století: česko-slovenské vztahy 1945-1992*. Bratislava: Academic Electronic Press, 1998, s. 292. ISBN 80-88880-11-4.

4 Dokument č. 74/87. In: CÍSAŘOVSKÁ, Blanka a Vilém PREČAN. *Charta 77: dokumenty 1977-1989*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007, s. 962 - 964. ISBN 978-80-7285-085-3.

5 Dokument č. 11/82. In: CÍSAŘOVSKÁ, Blanka a Vilém PREČAN. *Charta 77: dokumenty 1977-1989*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007, s. 421. ISBN 978-80-7285-085-3.

4.4. Svazky slovenské Státní bezpečnosti o Chartě 77

Jak uvádí slovenský politolog Norbert Kmeť, slovenská ŠtB rozdělila opozici slovenské scény na tyto oblasti: „predstavitelia a exponenti pravice“, „osoby orientované pro-sionisticky“, „bývalí predstavitelia a exponenti pravice, ktorí v minulosti zastávali významné politické, štátne a verejné funkcie“ a do čtvrté kategorie patřila skupina „bývalých prominentov ľudáckeho režimu na Slovensku“.¹ Charta 77 se v očích ŠtB podle výzkumu provedeného v jejích svazcích nestala zásadním problémem ve srovnání s nejrozšířenější slovenskou opoziční silou – podzemní církví.

V archivu Ústavu pamäti národa v Bratislavě se nalézají pouze deset svazků, které se týkají přímo Charty 77. Obsahují převážně plány agenturně-operativních opatření a preventivních opatření na zamezení šíření pamfletu. Dále jsou to ohlasy a postoje občanů a zprávy o prověřovaných osobách. Jedná se o svazky vedené Krajskými správami Sboru národní bezpečnosti a jejími dílčími odděleními. Konkrétně jsou to:

KS ZNB (Krajská správa - Zbor národnej bezpečnosti) Správa ŠtB Banská Bystrica – oddělení:

- Liptovský Mikuláš
- Čadca
- Dolný Kubín
- Zvolen

KS ZNB Správa ŠtB Bratislava – oddělení:

- Nitra

KS ZNB Správa ŠtB Košice

Většina záznamů pochází z ledna až června roku 1977. Prohlášení Charty 77 je v svazcích označováno za „protištátny a protisocialistický dokument“², Chartisté jsou podle ŠtB „zoskupenie protisocialistických a protištátnych skupín“³ a Charta coby

---

1 KMEŤ, Norbert. Opozícia a hnutie odporu na Slovensku 1968-1989. In: BLAŽEK, Petr. *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2005, s. 47. ISBN 80-7363-007-9.

2 Ústav pamäti národa. B9 2/II. Inv. č. 6. Okresná správa ZNB – oddelenie ŠtB Čadca. Čadca, 10. 1. 1977.

3 Tamtéž.

organizace je nazývána takto: „nepriateľská akcia, ktorá je inšpirovaná a koordinovaná západnými rozviedkami a sionistickými centrami.“¹

Všem okresním oddělením ŠtB byl v lednu rozeslán dokument s pokyny ohledně *Akcie Charta*, ve kterém se nalézala zpráva o zadržení iniciátorů Charty dne 6. 1. 1977 (**příloha 5.**). Operativní pracovníci byli ŠtB pověřeni zjišťováním výskytu „publikace CHARTA 77“² mezi občany tak, aby informace o Chartě mezi ně nezanášeli. Případný výskyt měl pak být hlášen na ŠtB Banská Bystrice. Všichni operativní pracovníci dostali dále pokyn, seznámit se s článkem v Rudém právu [patrně článek *Čí je to zájem* ze 7.1.]. Hlavní úlohou bylo sledovat ohlasy obyvatelstva a kontrolovat osoby z řad „pravicových exponentů“. Důvěrníci ŠtB měli být pověřeni zjišťováním ohlasů obyvatel (podpisy, rozšiřování, propagace). Prostřednictvím agentury a důvěrných osob měli pracovníci ŠtB prověřovat, zda dokument nepronikl do závodů, státních hospodářských či společenských organizací. Ihned po zjištění jakýchkoliv poznatků měli pak podat zprávu analytické skupině ŠtB.³

Celkově by se dalo úsilí slovenské ŠtB shrnout tak, že bylo zaměřeno zejména na zabránění šíření textu Prohlášení Charty 77. Toho se snažili docílit především sledováním podezřelých osob („exponenti pravice“, „sionisté“, vyloučení z KSČ za činnost v „krizových letech“)⁴. Dále se zaměřovali na pedagogy a studenty vysokých škol, kde se snažili vytipovat jednak osoby s pravděpodobností negativní činnosti a jednak potenciální spolupracovníky. Dále se ŠtB snažila pomocí sítě spolupracovníků a informátorů sledovat názory obyvatelstva, hlídala, zda se v různých společenských institucích a ve větších závodech nevyskytují negativní projevy a vedla podrobné záznamy o reakcích obyvatel.

Reakce obyvatelstva tvoří převážnou část svazků o Chartě. Daly by se rozdělit na dvě skupiny – na ty, které s Chartou souhlasí („prejavy negatívnych názorov na pamflet

---

1 Tamtéž.

2 Ve svazcích se mluví o chartě 77 nebo textu/publikaci charty 77 – znamená Prohlášení Charty 77

3 Ústav pamäti národa. B9 3/II. Inv. č. 24. Okresná správa ZNB – oddelenie ŠtB Dolný Kubín. Dolný Kubín, 1977.

4 Ústav pamäti národa. B9. Inv. č. 49. KS ZNB S-ŠtB BB. Banská Bystrica, 1977.

Charta 77“) a na ty, ktoré vyjadrujú nesouhlas s jejím Prohlášením („postoje a ohlasy občanov“). Desítky ľudí projevovaly verejne souhlas s Chartou 77 a u približne šesti ľudí byl zaznamenan názor, že kdyby dostali možnost, pripojili by k ní svůj podpis. Dále se do svazků ŠtB dostala řada lidí proto, že odmítli podepsat rezoluci proti Chartě, a to většinou z důvodu neznalosti obsahu jejího *Prohlášení*. Nesouhlasné reakce pak většinou vyjadřovaly pobouření nad protistátní činností a podávaly široké spektrum návrhů, jak se s opozicí vypořádat (odebrání občanství, odsun na Sibiř, atd.).¹

Pro příklad zde uvedeme některé ukázky z textu svazků. Následuje příklad negativní reakce na Chartu („postoje a ohlasy občanov“) zaznamenaný v oddělení ŠtB ve Zvolenu:

Dňa 17. 1. 1977 PINKA Ján, zam. v Poľnohospodárskom nákupnom a zásobovacom podniku Zvolen-stredisko Breziny, vyl. z KSČ, ev. v zmysle RMV ČSSR č.44/70 doniesol predsedovi ZO KSS dokument pod názvom „JEDNOZNAČNÁ ODPOVEĎ“ v ktorom odsúdil panflet (sic) „Charta 77“. V závere dokumentu konštatuje, že hŕstka zapredancov chce hovoriť za všetkých občanov a všetkých ktorý bezvýhradne uznávajú politiku KSČ jako jedine správnu. Takúto nehoráznu drzosť týmto zapredancom nemôžu odpustiť ani tí ktorí sa v krízových rokoch pomýlili a oklamali. Tí trpko oľutovali a v súčasnej (sic) dobe sa svojou prácou snažila dokázať svoj úprimný vzťah k vlasti a strane. Na XV. Zjazde bolo zhodnotené ich počínanie a terajšia politika KSČ oceňuje súčasné postoje voči socializmu a umožňuje im v individuálnom posúdení stať sa členmi strany.²

Dále následuje případ, který byl zaznamenan v Košicích – jedná se o potenciálního signatáře Charty („prejavy negatívnych názorov na pamflet Charta 77“):

TS „ZOJA“ podal poznatok, že Milan KISS, zámočník Garážového družstva v Košiciach je oboznámený s časťou pamfletu charta 77 o požiadavkách

---

1 Ústav pamäti národa. B9. Inv. č. 49. KS ZNB S-ŠtB BB. Banská Bystrica, 1977.; Ústav pamäti národa. B9 2/II. Inv. č. 6. Okresná správa ZNB – oddelenie ŠtB Čadca. Čadca, 1977.; Ústav pamäti národa. B9. Inv. č. 27. Okresná správa ZNB – oddelenie ŠtB Zvolen. Zvolen, 1977.; Ústav pamäti národa. B10. Inv. č. 1721. KS ZNB S-ŠtB Košice. Košice, 1977.

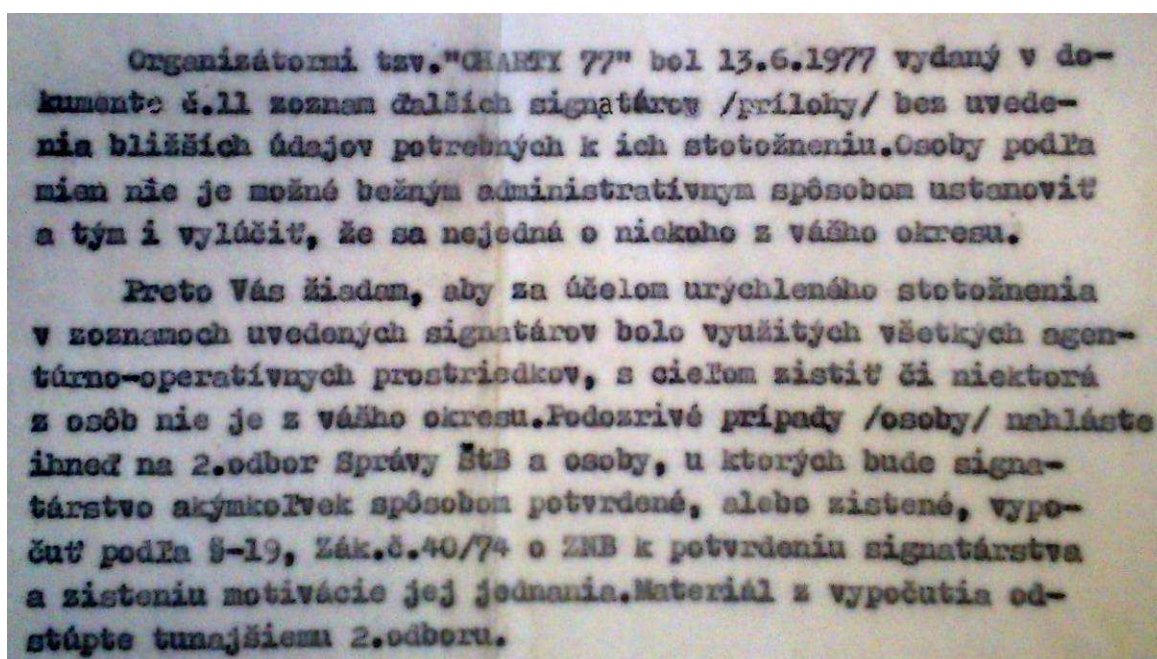
2 Ústav pamäti národa. B9. Inv. č. 27. Okresná správa ZNB – oddelenie ŠtB Zvolen. Zvolen 24. 1. 1977.

náboženskej slobody. Vyjadril sa, že chodil po meste a zisťoval či sa nerobí podpisovanie charty, lebo sám by chartu 77 podpísal.¹

Na základě závěrů celostátní porady náčelníků KS ZNB a náčelníků Správ ŠtB dne 23. 2. 1977 byla vytyčena opatření k osobám označeným ve svazcích. **(Příloha 6.)** Dané osoby měly být vzaty pod zvýšenou kontrolu s cílem zjišťování, odhalování, dokumentace a zabraňování negativní činnosti a měly být zkoumány možnosti jejich postihu za jinou trestnou činnost (přečiny, přestupky apod.).

Ve výše uvedených svazcích zaznamenala celkem čtyři signatáře – doc. RNDr. Ján Patočka, Dr. Pavel Muraško, JUDr. Milan Kudla a Dominik Tatarka. V případě, že se pracovníkům ŠtB dostal do rukou seznam signatářů (jako např. po vydání dokumentu Charty č. 11 dne 13. 6. 1977), provedla se lustrace jmen v jednotlivých krajích. **(Obr. 3.)**

Obr. 3. Žádost o lustraci podezřelých jmen

Zdroj: KS ZNB S-ŠtB Banská Bystrica – oddělení Čadca (původní značka archivního fondu B9 2/II, archivní číslo 6).

Po uklidnění počátečního rozruchu z ledna a února 1977, považovala ŠtB situaci za poměrně zvládnutou vzhledem k tomu, že nedošlo k zásadnímu rozšíření pamfletu ani masovému podepisování Charty. Pokračovalo se v zaznamenávání ohlasů obyvatel

1 Ústav pamäti národa. B10. Inv. č. 1721. KS ZNB S-ŠtB Košice. Košice, 1977.

a v průběžné kontrole podezřelých osob, žádnou větší akci však už ohledně Charty slovenská ŠtB nepodnikla.

Vzhledem k poměrně omezenému množství materiálů v archivu se dá předpokládat, že slovenská ŠtB nepokládala Chartu 77 za úhlavní problém režimu na Slovensku. Stejně jako iniciativa sama, pramenil i mocenský zásah proti ní primárně z Čech. Rozsáhlejší informace o zásahu proti Chartě by tudíž byly spíše k nalezení v českých archivech. Charta byla tedy československou Státní bezpečností chápána spíše jako česká záležitost. Podrobnější informace ohledně slovenských aktivit týkajících se Charty by mohly být k nalezení v různých osobních svazcích („SATAN“, „FELČÁR“, „CHRTAGO“, „OSKÁR“, „INŽENIER“, „HUTJAR“, „TOMPA“, atd.), případně ve svazcích týkajících se některých operací („DIONÝZ“, „HURIKÁN“, „SPISOVATEL“, „MLYN“, atd.), na které je ve výše uvedených materiálech odkazováno.

5. Anticharta

Pojem „Anticharta“ má dva základní významy. Jednak souhrnně postihuje antagonistické úsilí komunistického režimu, vyvíjené po zveřejnění *Prohlášení Charty 77*, jednak se používá pro označení dokumentu,¹ ve kterém vyvrcholila masivní kampaň režimu proti Chartě 77. Kořeny této kampaně je možno identifikovat už roku 1976, kdy začíná jako mediální propaganda proti skupinám *The Plastic People of the Universe* a *DG 307* (články: „Umělci“, o jaké nestojíme - Rudé právo 14. 4. 1976; *Odsouzení za výtržnictví* - Lidová demokracie 24. 9. 1976, aj.). Koncerty skupiny *The Plastic People of the Universe* byly Oddělením propagandy a agitace ÚV KSČ označeny za „činnost demoralizovaných výtržníků, kteří šířili nechutné oplzlosti a opěvovali koncentrační tábory, ...“²

5.1. V tisku

Hned následující den po zveřejnění *Prohlášení Charty 77* v západních médiích vyšel v Rudém právu článek *Čí je to zájem*, jako první veřejná reakce na nově se formující opozici režimu. Od tohoto dne se opakovaně v československých denících začaly objevovat komentáře k dané situaci. Článek, který nastínil budoucí monstróznost protichartistického tažení, vyšel v Rudém právu 12. ledna pod názvem *Ztroskotanci a samozvanci*. V něm se mísí silně ideologický jazyk, propagandistická úderná hesla a poněkud pateticky vyznívající agresivní výsměch:

Jednou z forem této „dojemné“ spolupráce je fabrikování všemožných pamfletů, dopisů, protestů a jiných tuctových pomluv, které jsou vydávány za hlas těch či oněch „opozičních“ jednotlivců či skupinek a s velkým povykem

---

1 Kompletní text „Anticharty“: Za nové tvůrčí činy ve jménu socialismu a míru. In: *Totalita.cz* [online]. ©1999 - 2013 [cit. 2013-05-29]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/txt/txt_ch77_antit.php

2 *Tentokrát to bouchne: edice dokumentů k organizaci a ohlasům kampaně proti signatářům Charty 77 (leden - únor 1977): sborník dokumentů vydaný k mezinárodní vědecké konferenci u příležitosti 30. výročí vzniku Charty 77, konané ve dnech 21. až 23. března 2007 v prostorách Národního muzea a FF UK v Praze*. Editor Petr Blažek. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2007, s. 36. ISBN 978-807-3081-768.

a koordinovaným způsobem rozšiřovány po kapitalistickém světě.

Sem patří i nejnovější pamflet, tzv. charta 77, který skupinka lidí z řad zkrachovalé československé reakční buržoazie a také z řad zkrachovalých organizátorů kontrarevoluce 1968 na objednávku antikomunistických a sionistických centrál předala jistým západním agenturám.

Jde o protistátní, protisocialistický, protilidový a demagogický hanopis, který hrubě a lživě pomlouvá Československou socialistickou republiku...

Rok 1968 se opakovat nebude. Dnes plně platí gottwaldovské: Republiku si rozvracen nedáme!¹

Tažení proti Chartě nezahrnovalo samozřejmě pouze literární tvorbu socialistických novinářů. V tisku se objevovaly rozhořčené reakce spořádaných pracujících občanů nejen z řad dělníků, ale i sportovců, umělců a vysokoškolských profesorů (např. články: *Nepřátelé socialismu neuspějí*, *Mladá fronta* 15. 1. 1977; *Odsouzení a opovržení*, *Československý sport*, 15. 1. 1977; *Náš lid se ostře staví proti tzv. chartě 77*, *Lidová demokracie* 20. 1. 1977, aj.). Také Český rozhlas odvysílal pásma jako například *Kdo je Václav Havel?*, *Kdo je profesor Jan Patočka?* a *Kdo je Ludvík Vaculík?* odhalující „pravdu“ o osobnostech spojených s Chartou 77.

5.2. Setkání umělců

Asi nejvýraznějším gestem v procesu veřejného odmítnutí a zavržení Charty byla dvě setkání národních umělců uspořádaná československými výbory uměleckých svazů, z nichž vzešel dokument označovaný jako Anticharta neboli text nazvaný *Provolání československých výborů uměleckých svazů: Za nové tvůrčí činy ve jménu socialismu a míru*.

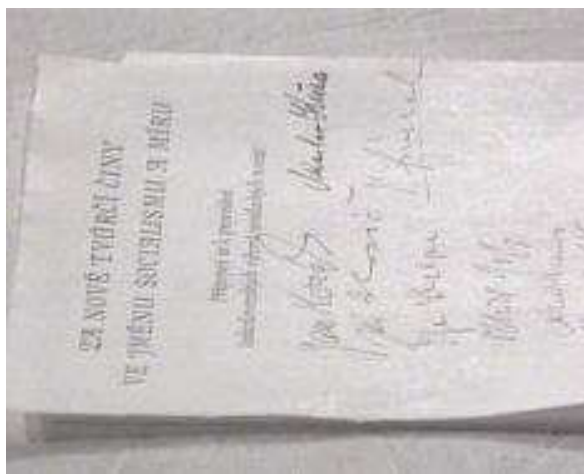
1 ZVĚŘINA, Pavel; VLČEK, Tomáš. *Totalita* [online]. ©1999 – 2013 [cit. 2013-05-29]. Ztroskotanci a samozvanci. Dostupné z WWW: <http://www.totalita.cz/txt/txt_ch77_ztr.php>.

První z těchto shromáždění se konalo 28. 1. 1977 v Národním divadle. Zde se sešli českoslovenští spisovatelé, hudebníci, divadelníci, výtvarníci a architekti. „Zasloužilá umělkyně Jiřina Švorcová“¹ přednesla pak text Provolání:

*... pohrdáme těmi, kdo v nezkrotné pýše ješitné nadřazenosti, sobeckém zájmu nebo dokonce za mrzký peněz se kdekoli na světě - a také u nás se našla skupinka takových odpadlíků a zrádců - odtrhnou a izolují od vlastního lidu, jeho života a skutečných zájmů a s neúprosnou logikou se stávají nástrojem antihumanistických sil imperialismu a v jejich službě hlasateli rozvratu a nesvárů mezi národy.*²

V závěru zasedání podepsali účastníci text Provolání. V záhlaví podpisových archů stály tyto dvě věty: „Za nové tvůrčí činy ve jménu socialismu a míru. Připojuji se k svolání československých výborů uměleckých svazů.“³

Obr. 4. Jeden z podpisových archů

Zdroj: Totalita [online]. ©1999 – 2013 [cit. 2013-05-29]. Anticharta. Dostupné z WWW: <<http://www.totalita.cz/vysvetlivky/ch77anti.php>>.

V pátek 4. 2. 1977 se odpoledne v pražském Divadle hudby konalo druhé setkání. Tentokrát se jednalo o populární zpěváky, hudebníky skladatele a textaře. Klíčový text:

-
- 1 Manifestace jednoty umělců s politikou komunistické strany: Za nové tvůrčí činy ve jménu socialismu a míru. In: KARLÍK, Viktor; POKORNÁ, Terezie. *Anticharta*. Praha: Společnost pro Revolver Revue, 2002. s. 9. ISSN 1210-2881.
  - 2 ZVĚŘINA, Pavel; VLČEK, Tomáš. *Totalita* [online]. ©1999 – 2013 [cit. 2013-04-29]. Text Anticharty. Dostupné z WWW: <http://www.totalita.cz/txt/txt_ch77_antit.php>.
  - 3 *Ústav pro studium totalitních režimů* [online]. ©2008 [cit. 2013-04-29]. Anticharta. Dostupné z WWW: <<https://www.ustrcr.cz/cs/anticharta>>.

„My umělci z oblasti zábavného umění, se plně a v celém rozsahu připojujeme k provolání Čs. výborů uměleckých svazů Za nové tvůrčí činy ve jménu socialismu a míru.“¹ pronesla Eva Pilarová. Jak informovalo následující den Rudé právo „účastníci zasedání přijali závěrečná slova Jaromíra Klempíře spontánním potleskem a poté připojili podpisy k Provolání čs. uměleckých svazů.“²

V lednu a únoru 1977 v Rudém právu vycházely nekonečné seznamy podpisů Provolání. Režim tak postavil 76 národních umělců, 360 zasloužilých umělců a více než dalších sedm tisíc osob proti 241 „ztroskotancům a samozvancům“. Velice efektivně tím využil kulturní elitu národa, která pro určitou část společnosti staví jistou normu či vzor chování, k vyjádření nejen svého, ale takto i „celospolečenského“ názoru na *chátru 77*.³

5.3. Charakter Anticharty

V počátku se režim zaměřil zejména na signatáře Charty. Hlavním cílem se stalo podlomení snah chartistů, donucení signatářů k odvolání jejich podpisu a všeobecná společenská diskreditace uskupení. Postupně by mělo dojít k totální izolaci a veřejnému odsouzení Charty. Tím, že se společensky vlivné osobnosti přihlásily k „budování socialismu“ dosáhl režim situace, kdy se zástupy občanů od Charty veřejně distancovaly, a tudíž se kolem ní začalo vytvářet určité společenské vakuum.⁴

Zákulisí Anticharty ilustruje rozsáhlý dokument vydaný pro vnitrostranickou potřebu Oddělením propagandy a agitace ÚV KSČ v první polovině ledna 1977. Byl rozeslán základním organizacím strany, aby dokázal nepravdivost a neoprávněnost „protistátního, protisocialistického, protilidového a demagogického pamfletu“.⁵ Cílem

---

1 Za nové tvůrčí činy ve jménu socialismu a míru. In: KARLÍK, Viktor; POKORNÁ, Terezie. *Anticharta*. Praha : Společnost pro Revolver Revue , 2002. s. 11. ISSN 1210-2881.

2 Tamtéž.

3 Galérka chátry 77; Průboj 29.-30. 1. 1977. In: KARLÍK, Viktor; POKORNÁ, Terezie. *Anticharta*. Praha: Společnost pro Revolver Revue , 2002. s. 31. ISSN 1210-2881.

4 OTÁHAL, Milan. Programová orientace disentu 1969-1989. In: BLAŽEK, Petr. *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2005, s. 25 - 40. ISBN 80-7363-007-9.

5 *Tentokrát to bouchne: edice dokumentů k organizaci a ohlasům kampaně proti signatářům Charty 77 (leden - únor 1977): sborník dokumentů vydaný k mezinárodní vědecké konferenci u příležitosti 30. výročí*

tohoto dokumentu je vyvrátit smysl Prohlášení Charty 77 propagandistickou logikou a argumentací. Autoři dokumentu Chartě vytýkají zejména upuštění od socialistické terminologie: svoboda, po které Charta volá, se podle nich zásadně liší v pojetí vykořisťovatele a vykořisťovaného: „My otevřeně říkáme, že naše pojetí svobody je třídní. Že nepřipustíme, aby svobody projevu bylo zneužíváno proti zájmům pracujících.“¹

Většina textu je silně defenzivní reakcí na pamflet, „který hrubě a lživě pomlouvá Československou socialistickou republiku [...] a který byl zhotoven na objednávku a podle předem připraveného scénáře imperialistických a antikomunistických centrál.“ Nepravdivé je prý tvrzení, že právo na svobodu projevu je zcela iluzorní. To je doloženo tím, že se na shromážděních po linii strany a v Národní frontě mohou občané vyjadřovat k nejrůznějším otázkám společenského života. Režim pouze nedovoluje „zkrachovalým politikům vystupovat proti zájmům našeho lidu.“² Dokument také popírá, že by v ČSSR byl kdokoliv stíhán za politickou činnost kolem roku 1968 nebo za své přesvědčení, politický či filosofický názor. O pár vět dále se ovšem říká, že něco jiného je, „když někdo narušuje československé zákony a organizuje protistátní činnost.“ Represivní reakce režimu je zde zašifrována do hesla, že „takovým lidem u nás pšenice nepokvete“. Dále je v dokumentu popírána náboženská nesvoboda – režim jen nepřipouští „zneužívání náboženské víry proti našemu socialistickému zřízení“.³

Porušování občanského práva svobodně opustit zemi obhajují autoři statistikou, podle níž mělo v roce 1975 vycestovat 6,7 milionu osob a do ČSSR přijet 13 milionů cizinců. Do republiky nesměli přijet pouze ti, „kdo proti nám organizují pomlouvačné kampaně či pracují pro cizí zpravodajské služby a navazují spojení s jejich agenty.“ Co se týče vycestování občanů ČSSR, neměl režim zájem na tom, „aby odcházeli z naší země

---

vzniku Charty 77, konané ve dnech 21. až 23. března 2007 v prostorách Národního muzea a FF UK v Praze. Editor Petr Blažek. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2007, s. 32. ISBN 978-807-3081-768.

1 Tamtéž s. 35.

2 Tamtéž.

3 Tamtéž s. 37.

specialisté, kterým náš stát bezplatně umožnil vzdělání“ a nechtěl se účastnit „výhodného obchodu s těmito prodejnými mozky“.¹ Soukromé individuální cesty byly v období normalizace povolovány jen k návštěvě nejbližších příbuzných, a to pouze pokud pobývali v cizině legálně. Jinak byly cesty do zahraničí vázány na „devizový příslib“. Na vydání tohoto příslibu neexistoval ale v československém systému právní nárok. Počet povolených cest byl tudíž v sedmdesátých letech, jak uvádí historik Jan Rychlík, velmi malý.²

Anticharta se stala příkladnou ukázkou jazyka normalizační propagandy, který se vyznačoval ohromujícím množstvím prázdných budovatelských frází a nic neříkajícími, nespecifickými sděleními, která byla zaměřena na masu, ale jednotlivce ve skutečnosti nijak neoslovovala.

V kampani proti Chartě se vyskytl nespočet paradoxů. Jedním z nejkřiklavějších je fakt, že ačkoliv davy pohoršených občanů v čele s představiteli strany veřejně vyjadřovali své pobouření nad *Prohlášením Charty 77*, nikdo z nich nemohl oficiálně číst objekt své nevole. Text *Prohlášení* v Československu uveřejněn nebyl. Jeho reálný obsah tak mohli znát pouze lidé napojeni na dissent, nebo ti, kteří poslouchali zahraniční rádia (Hlas Ameriky či Svobodnou Evropu).

Zajímavý je také kontrast mezi tažením strany proti signatářům od roku 1977 a nakládáním s opozicí v 50. letech. Chartisté nebyli masově zatýkáni, nekonal se žádné monstrózní procesy ani popravy. Těžiště Anticharty spočívalo zejména v bagatelizaci a degradaci této opozice. Její členové nebyli označováni za úhlavní nepřátele společnosti, ale pouze za směšné a opovrženěhodné loutky západních imperialistů.

---

¹ Tamtéž s. 38.

² RYCHLÍK, Jan. Normalizační podoba československé federace. In: *Slovensko a režim normalizácie*. 1. vyd. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2003, s. 8 - 46. ISBN 80-7165-390-X.

5.4. Dopad Anticharty

Hysterická reakce moci na vydání *Prohlášení* a následná společenská izolace vyvolala uvnitř Charty názorový rozkol. Část hnutí považovala za rozumné dočasné utlumení aktivit a vyčkání příznivější situace. Revolučně-socialistické křídlo se pak chtělo ubírat opačným směrem – požadovalo přeměnu Charty v politické hnutí a zintenzivnění forem boje. Zásadním podnětem pro vyřešení složité situace uvnitř Charty byla Havlova úvaha v eseji *Moc bezmocných*.

Poměrně malá účast obyvatelstva v Chartě v době její existence byla způsobena zásadním dilematem tehdejší společnosti – buď se postavit útlaku a riskovat tak represí nejen vůči vlastní osobě, ale i vůči členům rodiny, nebo se poddat systému a nadále mít možnost využívat určitého spektra výhod, které jednotlivci nabízel. Komunistickým funkcionářům se Chartu nepodařilo rozbít. Úspěšná izolace hnutí vedla nicméně k možnosti Chartu více méně ignorovat, protože ve společnosti nevyvolala pohyb, který by pro režim mohl znamenat větší problém.

Chartě 77 Anticharta v určitém směru i pomohla. Svým vznikem přitáhla efektivněji pozornost mnohých k *Prohlášení Charty 77*, než k vlastnímu sdělení. Z potenciálně tichého předání požadavků zasahující nanejvýš pár set lidí, vytvořila strana medializací celonárodní hysterii, a tím Chartě zajistila publicitu, jaké by sama asi jen stěží dosáhla. Ačkoliv tato nezáměrná popularizace nezpůsobila příliv přívrženců pro Chartu, ale spíše izolaci od společnosti, přinesla jí alespoň širší povědomí.¹

Anticharta má určitý dopad i na současnost. Mnoho ikon české kulturní scény má ve své minulosti účast na této kapitole historie a těžko se s ní vypořádává – objevují se argumenty od nepochopení podstaty podpisu *Provolání* až k nemožnosti odmítnout spoluúčast. Obdivovatelé těchto osobností pak realitě buď odmítají uvěřit, nebo za účasti

---

1 HAVEL, Václav. Jak se rodila Charta 77. In: PREČAN, Vilém. *Charta 77 1977 - 1989: Od morální k demokratické revoluci*. Bratislava: Čs. středisko nezávislé literatury, Sheinfeld-Schwarzenberg a ARCHA, 1990. s. 23. ISBN 80-9000422-1-X.

jejich idolu na dnes kompromitujícím počinu hledají polehčující okolnosti. Jeden ze signatářů Charty Jiří Ruml se k Antichartě vyjádřil takto:

Mnozí se tak ocitli v hromadném odsouzení něčeho, co neznali. Řeknete asi, že je to neomlouvá, a máte pravdu. Ale tak jako podpis Charty 77 nebyl žádným zvláštním hrdinstvím, ani souhlas s Antichartou nelze šmahem považovat za zbabělost. Obojí je, jak jsem tady už jednou napsal, jen a jen věci osobní volby. Netřeba se schovávat za vůli národa, ani se tím utěšovat nebo holedbat.¹

Pro společnost tak Anticharta zanechala odkaz, s nímž se česká společnost těžko vyrovnává.

5.5. Anticharta na Slovensku

Vzhledem k tomu že kampaň proti Chartě byla převážně mediální a pramenila z mocenského centra v Praze, nebyla nijak národnostně diferencována – Československá televize už 10. ledna aktuálně zařadila do vysílání mezi Televizní noviny a večerní program pořad *Vystoupení představitelů oborového podniku Škoda a Energetických strojů Brno*,² později odvysílala i pásma z Národního divadla i Divadla hudby (v publiku seděli samozřejmě i slovenští umělci) a v Rudém právu si mohli Slováci přečíst stejné články.

Kampaň probíhala na Slovensku především v podobě podepisování protestních rezolucí, které ji odsuzovaly. Toto prohlášení odmítla mezi jinými podepsat např. spisovatelka Hana Ponická (později signatářka Charty 77), která si na sjezd Svazu slovenských spisovatelů připravila příspěvek kritizující současné poměry. Tento příspěvek však nezazněl, byl ale zveřejněn 4. května 1977 listem *Le Monde*.³ Řada lidí odmítala

---

1 Anticharta. OBČANSKÉ SDRUŽENÍ PANT. *Moderní dějiny* [online]. ©2009 - 2013 [cit. 2013-05-12]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/anticharta/>

2 Čs. televize proti Chartě 77. In: *Totalita.cz* [online]. ©1999 - 2013 [cit. 2013-05-12]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/norm/norm_06.php

3 KMEŤ, Norbert. Opozícia a hnutie odporu na Slovensku 1968 - 1989. In: BLAŽEK, Petr. *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*. Praha: Dokofán, 2005, s. 45. ISBN 80-7363-007-9.

rezoluci podepsat, jako důvod převážně uváděli fakt, že jim obsah *Prohlášení Charty 77* není známý.

Na Slovensku tedy Anticharta vyznívala o něco absurdněji než v Čechách, protože se tam Chartě 77 víceméně nepodařilo proniknout, zejména ne v prvních měsících její existence, kdy se rozpoutala tato masivní kampaň.

6. Závěr

V jednom ze svých esejů se Jan Patočka ptá, co můžeme očekávat od Charty 77 a co může pak očekávat Charta. Jaká je její budoucnost? Nezhorší Charta situaci naší společnosti? Nezavdá podnět k další represi?¹ Jak lze v současné době odpovědět na tyto otázky? Vznik Charty následovala bezprostřední odpověď komunistického režimu v podobě kampaně, která vyvrcholila dokumentem zvaným Anticharta. Chartisté byli pronásledováni, diskriminováni a podrobeni tvrdé šikaně. Ne každý měl pak odvalu k tomu, stát se vyděděncem společnosti a trpět všemožnými následky jednání, které nevyhovovalo představám stávajícího systému. Komunisté se po vzniku Charty soustředili spíše na perzekvování disentu, než zavádění plošných regulačních řešení. Běžní lidé pak nebyli zasaženi, pokud se od Charty distancovali. Pro některé Charta znamenala jakýsi morální bod společnosti a slib možné lepší budoucnosti.

Význam Charty tudíž spočíval především v tom, že sjednotila ideově různorodé iniciativy a že v době, kdy politická opozice neexistovala, a lidé se přizpůsobili životu v reálném socialismu, odhalovala podstatu normalizačního režimu. Úsilí chartistů tak prokázalo, že se komunistům nepodařilo zlomit odpor proti normalizačnímu režimu.

Hodnocení významu Charty 77 pro slovenský disent, případně pro širší občanskou společnost je obtížné. Hlavní odpor proti režimu se na Slovensku soustřeďoval převážně v rukou křesťanského disentu a spolupracujících skupin, občanský disent zde byl méně významný. Iniciativa Charty 77 pronikla na Slovensko velmi sporadicky. Slovenskou část republiky téměř nezasáhla. Důvodů je mnoho – jednak to byla rychlá reakce moci, jednak některé chyby na straně chartistů. To se odrazilo i v poměrně malém zájmu slovenské ŠtB, která Chartu pokládala za okrajový problém z hlediska odporu proti komunistické moci. Svazky slovenské Bezpečnosti zaměřené na operaci proti Chartě jsou poměrně stručné a kusé.

---

1 PATOČKA, Jan. Co můžeme očekávat od CHARTY 77?. In: *Charta2007.cz* [online]. ©2007 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: <http://www.charta2007.cz/index.php?sh=dokum/8>

Anticharta se pak v porovnání s Chartou 77 nedá označit jinak, než jako prudká a intenzivní alergická reakce režimu na odlišné názorové spektrum. Zásadní rozdíl mezi nimi je už ve vzniku každé z nich. Zatímco Charta se rodila systematicky, postupně a promyšleně, Anticharta resp. kampaň, kterou zastřešovala, vznikla takřka přes noc a rozrůstala se zcela organicky za pochodu a bez jednoznačné koncepce. Anticharta z dlouhodobého hlediska nedosáhla významu jejího protějšku ani co do kontinuity. Kampaň téměř utichá s koncem roku 1977, oproti tomu Charta během více než 13 let svého života získávala stále větší podporu a ohlas. Téma Anticharty tak stále zůstává otázkou rozdílu mezi statečností a poslušností, mezi občanskou svéprávností a loajalitou k režimu.

Seznam pramenů a literatury

Prameny:

1. CÍSAŘOVSKÁ, Blanka a Vilém PREČAN. *Charta 77: Dokumenty 1977-1989*. Vyd. 1. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007, 595 s. ISBN 97880728508531.
2. ČARNOGURSKÝ, Ján. *Videné od Dunaja: výber z prejavov, článkov a rozhovorov*. Vyd. 1. Bratislava: Kalligram, 1997, 392 s. ISBN 80-714-9179-9.
3. HAVEL, Václav. *Moc bezmocných* [online]. Praha: Torst, 1978 [cit. 2013-12-10]. Dostupné z: http://www.vaclavhavel.cz/showtrans.php?cat=eseje&val=2_eseje.html&typ=PDF
4. *"Hnědá kniha" o procesech s českých undergroundem*. Vyd. 1. Editor Martin Machovec, Pavel Navrátil, František Stárek. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2012, 515 s. ISBN 978-80-87211-74-8.
5. *Charta 77: 1977-1989: od morální k demokratické revoluci: dokumentace*. Editor Vilém Prečan. Praha: Čs. středisko nezávislé literatury, 1990, 525 s. Acta creationis, sv. 6. ISBN 80-9000422-1-X.
6. KARLÍK, Viktor a Terezie POKORNÁ. *Anticharta*. Praha: Revolver revue, 2002, 78 s. ISSN 1210-2881.
7. *Křesťané a Charta '77: výběr dokumentů a textů*. 1. vyd. Editor Vilém Prečan. Köln: Index, 1980, 320 s. Doba, č. 7.
8. PATOČKA, Jan. Co můžeme očekávat od CHARTY 77?. In: *Charta2007.cz* [online]. ©2007 [cit. 2013-05-22]. Dostupné z: <http://www.charta2007.cz/index.php?sh=dokum/8>
9. *Tentokrát to bouchne: edice dokumentů k organizaci a ohlasům kampaně proti signatářům Charty 77 (leden - únor 1977): sborník dokumentů vydaný k mezinárodní vědecké konferenci u příležitosti 30. výročí vzniku Charty 77, konané ve dnech 21. až 23. března 2007 v prostorách Národního muzea a FF UK v Praze*. Editor Petr Blažek. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2007, 139 s. ISBN 978-807-3081-768.
10. Ústav paměti národa. B10. Inv. č. 1721. KS ZNB S-ŠtB Košice. Košice, 1977.
11. Ústav paměti národa. B9 2/II. Inv. č. 6. Okresná správa ZNB – oddelenie ŠtB Čadca. Čadca, 1977.
12. Ústav paměti národa. B9 3/II. Inv. č. 24. Okresná správa ZNB – oddelenie ŠtB Dolný Kubín. Dolný Kubín, 1977.

13. Ústav pamäti národa. B9. Inv. č. 27. Okresná správa ZNB – oddelenie ŠtB Zvolen. Zvolen, 1977.
14. Ústav pamäti národa. B9. Inv. č. 49. KS ZNB S-ŠtB BB. Banská Bystrica, 1977.

Literatura

1. BLAŽEK, Petr. *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2005, 355 s. ISBN 978-807-3630-072.
2. CUHRA, Jaroslav a Václav VEBER. *Za svobodu a demokracii*. Vyd. 1. Praha: Evropské hnutí v České republice, 1999-2002. ISBN 80903024673.
3. JIČÍNSKÝ, Zdeněk. *Charta 77 a právní stát*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 1995, 234 s. ISBN 80-857-6543-8.
4. KUSIN, Vladimír V. *From Dubček to Charter 77: a study of normalisation in Czechoslovakia, 1968-1978*. Edinburgh: Q. Press, 1978, x, 353 p. ISBN 09-054-7005-2.
5. KYNDROVÁ, Dana. *Rituály normalizace: Československo 70.-80. let*. Praha: KANT - Karel Kerlický, 2011, 175 s. ISBN 978-807-4370-441.
6. LINZ, Juan J. *Totalitarian and authoritarian regimes*. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers, 2000, vii, 343 p. ISBN 15-558-7890-3.
7. MADRY, Jindřich. *Sovětská okupace Československa, jeho normalizace v letech 1969-1970 a role ozbrojených sil*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994, 169 s. ISBN 80-852-7030-7.
8. MANDLER, Emanuel. *Dvě desetiletí před listopadem 89: sborník*. Praha: Maxdorf, 1993, 109 s. Historia nova (Prague, Czech Republic), sv. 3. ISBN 80-858-0009-8.
9. MĚCHÝŘ, Jan. *Slovensko v Československu: slovensko-české vztahy, 1918-1991: dokumenty, názory, komentáře*. 1. vyd. Praha: Práce, 1991, 123 s. ISBN 80-208-0225-8.
10. *Nejcitlivější místo režimu: výbor na ochranu nespravedlivě stíhaných pohledem svých členů: (diskusní setkání 19. října 2007)*. Editor Petr Blažek, Jaroslav Pažout. Praha: Pulchra, 2008, 143 s. Testis. ISBN 978-809-0401-525.
11. NOVÁK, Miroslav. Systémy politických stran a základní modely opozice. *Sociologický časopis*. 1995, Vol. 31, No. 3: 305-320. Dostupné z: http://www.sreview.soc.cas.cz/uploads/65febde4fb42aa2f310abdcdfa669f0d6b94ec30_328_305NOVAK.pdf
12. RATAJ, Jan a Přemysl HOUDA. *Československo v proměnách komunistického režimu*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2010, 455 s. Vysokoškolská učebnice (Oeconomica). ISBN 978-802-4516-967.

13. RYCHLÍK, Jan. *Češi a Slováci ve 20. století: česko-slovenské vztahy 1945-1992*. Bratislava: Academic Electronic Press, 1998, 554 s. ISBN 80888801142.
14. *Slovensko a režim normalizácie*. 1. vyd. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2003, 304 s. ISBN 80-716-5390-X.
15. *Světová politika 20. století v dokumentech (1945-1990)*. Editor Zdeněk Veselý. V Praze: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2001, 481 s. ISBN 80-245-0145-7.
16. TOMEŠ, Igor. Československý sociální stát v období normalizace: 1969-1989. *Fórum sociální práce*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2011, č. 1, 51 - 78.
17. *Za svobodu a demokracii*. Vyd. 1. Editor Jaroslav Cuhra, Václav Veber. Praha: Karolinum, 1999, 333 s. ISBN 80-718-4794-1.

Internetové zdroje:

1. *Atlas transformace* [online]. Vyd. 1. Editor Zbyněk Baladrán, Vít Havránek. Praha: Tranzit, ©2009, 811 s.[cit. 2013-05-29]. ISBN 978-80-87259-03-0. Dostupné z: <http://www.monumenttotransformation.org/cs>
2. *Český rozhlas* [online]. ©1997-2013 [cit. 2013-05-29]. Dostupné z: <http://m.rozhlas.cz/portal/portal>
3. *Český statistický úřad* [online]. ©2013 [cit. 2013-05-29]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/home>
4. MEZINÁRODNÍ KONFERENCE O CHARTĚ 77. *Charta2007.cz* [online]. ©2007 [cit. 2013-05-31]. Dostupné z: <http://www.charta2007.cz/index.php?lang=cz>
5. OBČANSKÉ SDRUŽENÍ PANT. *Moderní dějiny* [online]. ©2009 - 2013 [cit. 2013-05-29]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/>
6. *Štatistický úrad SR* [online]. ©2013 [cit. 2013-05-29]. Dostupné z: portal.statistics.sk
7. *The George Washington University* [online]. ©1995 [cit. 2013-05-31]. Dostupné z: <http://www.gwu.edu>
8. *Ústav pro studium totalitních režimů* [online]. ©2008 - 2013 [cit. 2013-05-29]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz>
9. VLČEK, Tomáš. *Totalita.cz* [online]. ©1999 - 2013 [cit. 2013-05-29]. Dostupné z: <http://www.totalita.cz>

Přílohová část

Seznam příloh:

- Příloha 1. Původní návrh textu *Prohlášení Charty 77* s ručně psanými úpravami Havla a Kohouta.
- Příloha 2.1. Kopie originálu seznamu prvních 241 podpisů pod *Prohlášením*.
- Příloha 2.2. Původní podpisové lístky.
- Příloha 3. Kopie originálu otevřeného dopisu Jana Patočky z 6. ledna 1977.
- Příloha 4. Kompletní chronologický seznam mluvčích Charty 77.
- Příloha 5. Zpráva o zadržení iniciátorů Charty 77 a operativní pokyny pro složky ŠtB.
- Příloha 6. Poznatky Košického oddělení ŠtB ohledně Charty 77.

Prohlášení

Dne 13. 10. 1976 byly ve Sbírce zákonů ČSSR /č. 120/ publikovány ~~Mezinárodní pakt o občanských a politických právech /dále jen MPOPP/ a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech /dále jen MPHSKP/, které vstoupily v Československu v platnost dnem 23. 3. 1976.~~

Skutečnost, že ČSSR k těmto Paktům přistoupila, nás samozřejmě naplňuje radostí, zároveň nám ale ~~z~~ s novou naléhavostí připomíná, jak málo potěšitelný je skutečný stav respektování občanských práv v dnešním Československu. Celá řada důležitých ustanovení těchto Paktů, závazných pro všechny instituce i občany, platí totiž bohužel jen na papíře.

Drasticky je omezováno například právo na svobodu projevu, zaručované článkem 19 MPOPP.

1/ Desítkám tisíc občanů je znemožněno pracovat v jejich oboru jen proto, že zastávají názory odlišné od názorů vlády. ~~Tito lidé jsou přitom často~~ objektem nejrozmanitější diskriminace a šikanování ze strany úřadů i občanských organizací; jsou zbaveni všech možností bránit se, ~~stávají se~~ faktori oběti rozsáhlého politického apartheidu.

2/ Statisícům dalších občanů není zajištěna "svoboda od strachu" /preambule MPOPP/, protože jsou nuceni žít v trvalém nebezpečí, že projeví-li své názory, ztratí i ty pracovní a jiné možnosti, které dosud mají.

3/ V rozporu se článkem 13 MPHSKP, zajišťujícím všem právo na vzdělání, je tisícům mladých lidí bráněno ve studiu ~~jen pro jejich názory anebo dokonce - což je obzvláště~~ ~~pro názory jejich rodičů.~~ ~~Desítky tisíc občanů přitom musí žít ve strachu, že kdyby své názory projevíli anebo se zachovali v souladu se svým svědomím, byli by buď oni anebo jejich děti zbaveni práva na vzdělání.~~

4/ Když vláda projevila nedávno dobrou vůli propuštěním čtyř dlouho vězněných politiků, stále je uplatnění práva "vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky všeho druhu, buď ústně, písemně nebo tiskem" či "prostřednictvím umění" bez ohledu na hranice,

/bod 2. článku 13 MPOPP/ ~~z~~atřeno nejen mimosoudně ~~postou,~~ ale dokonce i soudně, ~~často~~ často pod rouškou kriminálního obvinění /jak o tom ~~přesvěd-~~ svědčí například ~~práve~~ probíhající soudní postih mladých hudebníků. ~~kolon Ivana Dirouca/.~~

5/ Svoboda veřejného projevu je ~~stále~~ ~~potlačena~~ potlačena systémem centrálního politického řízení všech sdělovacích prostředků a všech publikačních a kulturních zařízení. Jakýkoli politický ~~filosofický~~ ~~názor~~ ~~nebo~~ ~~kulturní~~ projev,

č. vědecký

jen trochu se vymykající úzkému rámci oficiální ideologie, ~~ne~~ ^{krizových} nemůže být zveřejněn; je znemožněna veřejná kritika jakýchkoli ~~společenských~~ ^{společenských} jevů; zcela vyloučena je možnost veřejné obrany občanů proti různým tendenčním, neoprávněným a mnohdy urážlivým nařčením ~~oficiální~~ ^{oficiální} propagandy /zákonná ochrana proti "útokům na čest a pověst", jednoznačně zaručovaná článkem 17 MPOPP, ^{VP} ~~politicky~~ ^{v právu} neexistuje/; v oblasti duchovní a kulturní tvorby je téměř vyloučena jakákoliv diskuse; nepravdivé informace sdělovacích prostředků nelze dementovat a bez naděje na úspěch zůstává i každý pokus občana ^{napravu} ~~opravu~~ ^G soudní cestou; stovky kulturních pracovníků jsou zbaveny jakýchkoli publikačních možností, ať už proto, že jejich tvorba neodpovídá tomu, co je žádáno, anebo proto, že před lety legálně zveřejňovali názory, které současná vláda odsuzuje.

6/ Svoboda náboženského vyznání, důrazně zajišťovaná článkem 18 MPOPP, je systematicky omezována ~~státní~~ ^{VP} kontrolou církví, potlačováním výuky náboženství, oklešťováním činnosti kněží /nad nimiž trvale visí hrozba ztráty státního souhlasu s výkonem jejich úřadu/, diskriminací osob, které své náboženské vyznání tak či onak projevují, atd. atd.

Významným nástrojem omezení nebo ~~úplného~~ ^{byrokratického} potlačení řady občanských práv je systém ~~komplexního~~ ^{byrokratického} podřízení všech institucí a organizací ve státě ~~jedinnému centru politické moci~~ ^{aparátu vládnoucí strany}. Aparát ^{státní} vládnoucí strany, ~~otvřeně~~ ^{skrytě} řídí činnost všech zákonodárných, zastupitelských i výkonných orgánů státní moci, orgánů justice, odborových, zájmových i všech ostatních společenských organizací, jiných politických stran, všech ~~podniků~~ ^{podniků}, závodů, ústavů, úřadů i jiných zařízení, přičemž politické direktivy mají v činnosti těchto organizací vždy přednost před jejich zákonnými pravomocemi. Dostane-li se ~~příslušná~~ ^{organizace} nebo občan při výkladu svých práv ~~nebo~~ ^{nebo} povinností do rozporu s politickou direktivou, nemají možnost obrátit se k jakékoli instanci, která by vzniklý spor neustranně posoudila, protože ~~žádná taková~~ ^{žádná taková} instance ~~neexistuje~~ ^{neexistuje}. Tím vším jsou ~~závažně~~ ^{VP} omezena nejen práva, vyplývající ze článků 21 a 22 MPOPP /právo sdružovat se a zákaz jakéhokoli omezení jeho výkonu/, ale i ze článků 25 /rovnost práva počítet se na vedení veřejných věcí / a 26 /vyloučení diskriminace před zákonem/.

Tato i četná další občanská práva, včetně výslovného zákazu "svévolného zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence" /článek 17 MPOPP/, jsou povážlivě porušována ~~tím, že orgány státní bezpečnosti~~ ^{VP} ~~překračují své zákonné pravomoci~~ ^{své oficiálně kodifikované postupy} nejprůzračnějšími způsoby, včetně odposlouchávání bytů ^{telefonů}, kontroly korespondence, domovních prohlídek, využíváním široké sítě spolupracovníků z řad obyvatelstva /získávaných převážně nepřipustnými hrozbami ~~soudním nebo mimosoudním postupy~~ ^{anebo} anebo naopak ~~přelíčením ochrany proti němu~~ ^{slibů} / atd. atd. sleduje/ nejen politické smýšle-

bezpečnost

ni občanů, ale kontroluje vlastně všechny jejich projevy a názory, občanské postoje, pracovní aktivitu i soukromý život.

~~V případech, kdy podle jejího mínění občan v jakémkoli směru~~
~~nedodrží mínění~~
~~žadující názorové a životní konformity, užívají její orgány~~
~~proti němu celé řady nátlakových metod a sankcí, při uplatňování těchto~~
~~sankcí zasahují přímo do činnosti zaměstnavatelů, inspirují nebo řídí různé~~
~~diskriminační akce úřadů a organizací, ovlivňují justiční orgány, ba diri-~~
~~gují dokonce i propagandistické kampaně sdělovacích prostředků. Spolu s~~
~~justičními orgány porušuje bezpečnost i práva stíhaných občanů, zajišťova-~~
~~né článkem 14 MPOPP, jako je například "možnost účasti a výslechu svědků"~~
~~/bod 3, odstavec e/.~~

Obecně je ~~porušován~~ i bod 2 článku 12 MPOPP, zaručující ob-
čanovi právo svobodného opuštění jeho země, a pod záminkou "ochrany národní
bezpečnosti" /bod 3/ je toto právo vázáno na nejrozmanitější ~~nepřípustné~~
~~podmínky~~ ~~občan je nucen odvolat se do zahraničí~~ ~~podmínky~~ ~~nebezpečných~~
~~včetně~~ ~~podmínek tak krutých,~~
jako je například požadavek vstupu do oficiálních organizací anebo
přerušování osobních styků s ~~určitými lidmi~~.

Někteří občané - ať už soukromě, ~~na svých pracovištích~~ ~~anebo ve-~~
~~řejně /ovšem jen způsobem dle dostupnosti jako je například publikace prost-~~
~~řednictvím zahraničních sdělovacích prostředků/ - na tento varovný stav u-~~
~~pozornují a dožadují se v daných konkrétních případech nápravy; jejich~~
~~hlasy zůstávají většinou bez odezvy. Přitom črtivá většina občanů tak~~
~~či onak postihovaných se vůbec neodvažuje vystoupit na svou~~
~~obranu z obavy, aby nebyla postižena ještě hůř. Mnozí další svá práva buď~~
~~vůbec neznají anebo zásadně nevěří, že jakýkoli pokus se jich dovolávat by~~
~~mohl mít úspěch; s daným stavem se prostě smiřují jako s něčím~~
~~nezměnitelným.~~

Tato celková situace, stejně jako okolnost, že vstupujeme do roku,
kdy má konference v Bělehradě zkoumat plnění závazků z Helsink a který byl
OSN prohlášen za rok práv politických vězňů, ~~především však naše pevná víra,~~
~~že žádná situace není tak špatná, aby ji nebylo možné zlepšit,~~ nás dovedly
k rozhodnutí ustavit ~~v naší zemi~~ Výbor pro lidská práva.

Tento Výbor ~~navazuje~~ ~~a je~~ na tradici Společnosti pro lidská práva, zaniklé
v roce 1970, ~~neformálním, volným~~
~~a otevřeným společenstvím občanů různého smýšlení a různých profesí, spoje-~~
~~ných odhodláním angažovat se za respektování občanských a lidských~~
~~práv v naší zemi v duchu dohod, závazků a zákonných ustanovení, které její~~
~~vláda přijala, respektive parlament schválil či ratifikoval.~~

Posláním Výboru pro lidská práva není konstituovat základnu k nějaké

pozici politické činnosti, ale sloužit obecnému zájmu jako konstruktivní nástroj upevňování lidských svobod, ~~jak~~ jako ~~analog~~ ^(analog) mnohé podobné organizace v různých ^(v různých) zemích světa. Jeho ~~programem~~ ^{programem} tedy není bojovat proti státní moci, ale působit v oblasti svého zájmu naopak jako její pomocník a partner. ~~Zvědomuje si, že~~ Výbor pro lidská práva - jako volný prostředník mezi občany a oficiálními institucemi, ~~kteří~~ ^{kteří} vznikl skutečně zdola, ~~kteří~~ ^{kteří} není zatím vybaven ani jediným právem, běžným u každého zájmového spolku, který se však přesto chce zaměřovat na problematiku, již se všechny existující organizace bojí nebo vyhýbají - je v našich podmínkách ~~útvarem~~ ^{útvarem} novým a z hlediska stávajících struktur neobvyklým. ~~Chápe se to však jako~~ ^{Chápe se to však jako} přirozený výsledek nových požadavků, které současná doba klade.

Výbor pro lidská práva není přirozeně koncipován jako organizace tajná nebo nelegální; chce naopak nalézt ve spolupráci se státními orgány - v duchu článku 21 MPOPP - své neformální povaze přiměřený způsob své ~~legitimace~~ ^{legitimace}.

Své budoucí úkoly spatřuje Výbor především v tom, že bude

- a/ poskytovat občanům, kteří o to projeví zájem, pomoc při obraně jejich práv;
- b/ shromažďovat dokumenty o různých konkrétních případech porušování lidských práv;
- c/ seznamovat s těmito dokumenty příslušné instituce a jednat s nimi o možnostech nápravy;
- d/ v případech, kdy to bude vhodné, seznamovat s nimi ^{případně} československou, ⁱ zahraniční veřejnost, ~~jak byl ten či onen případ napraven~~ ^{(a informovat ji ovšem i o tom,}
- e/ spolupracovat s různými zahraničními nebo mezinárodními organizacemi podobného zaměření;
- f/ popularizovat různé mezinárodní dokumenty, úmluvy i zákonné závazky, které ČSSR přijala, jakož i její vlastní zákony; ^{porušování lidských práv,}
- g/ poskytovat ~~právní pomoc~~ ^{právní pomoc} v případech, jimiž se - ať už z jakýchkoli důvodů - nebudou moci zabývat jiné k tomu povolané instituce, jako například advokátní poradny; ~~ho~~
- h/ sledovat celkový vývoj situace v oblasti svého zájmu, konfrontovat ~~se~~ ^{mi} závazky, plynoucí z Mezinárodních paktů ^{případně} ze Závěrečného aktu helsinské konference, a podávat o něm ~~souhrnnější zprávy~~ ^{souhrnnější zprávy} příslušným státním orgánům i veřejnosti;
- ch/ připravovat a předkládat zákonodárným sborům různé návrhy a podněty, směřující k prohloubení lidských práv, k humanizaci právního řádu a ke tvorbě záruk proti jeho svévolnému porušování ať už jednotlivci nebo institucemi.

5

Prakticky se bude práce Výboru soustřeďovat převážně v malých pracovních skupinách, zakládaných ad hoc a orientovaných na jednotlivé konkrétní případy nebo úkoly.

Mluvčím Výboru bude

Dr. Jiří Hájek, BrSc; za autentická dokumenty Výboru budou zásadně považovány jen ty, které ponесou jeho podpis.

Pevně věříme, že Výbor pro lidská práva si vydobyde svou prací respekt institucí i občanů a že jeho práce přispěje k nápravě poměrů.

Praha, 26. 12. 1976

Příloha 2.1.

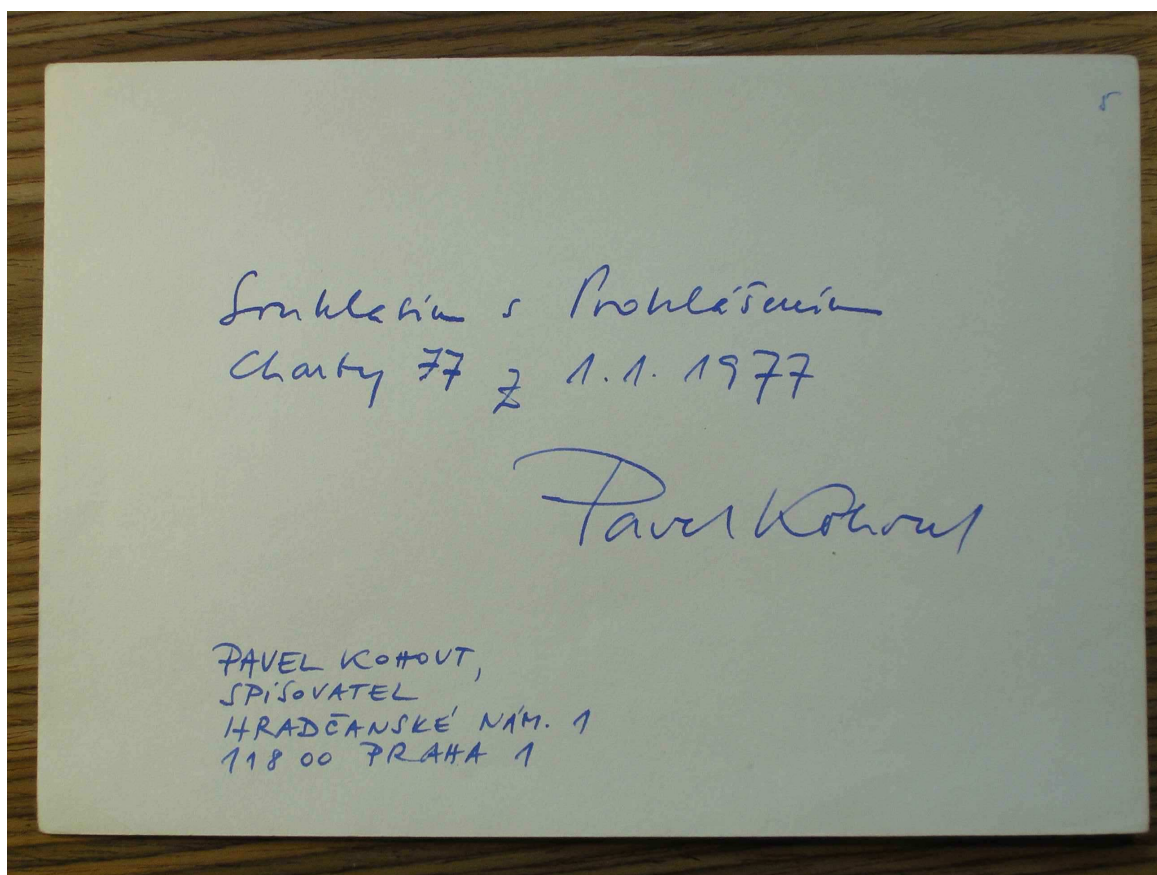
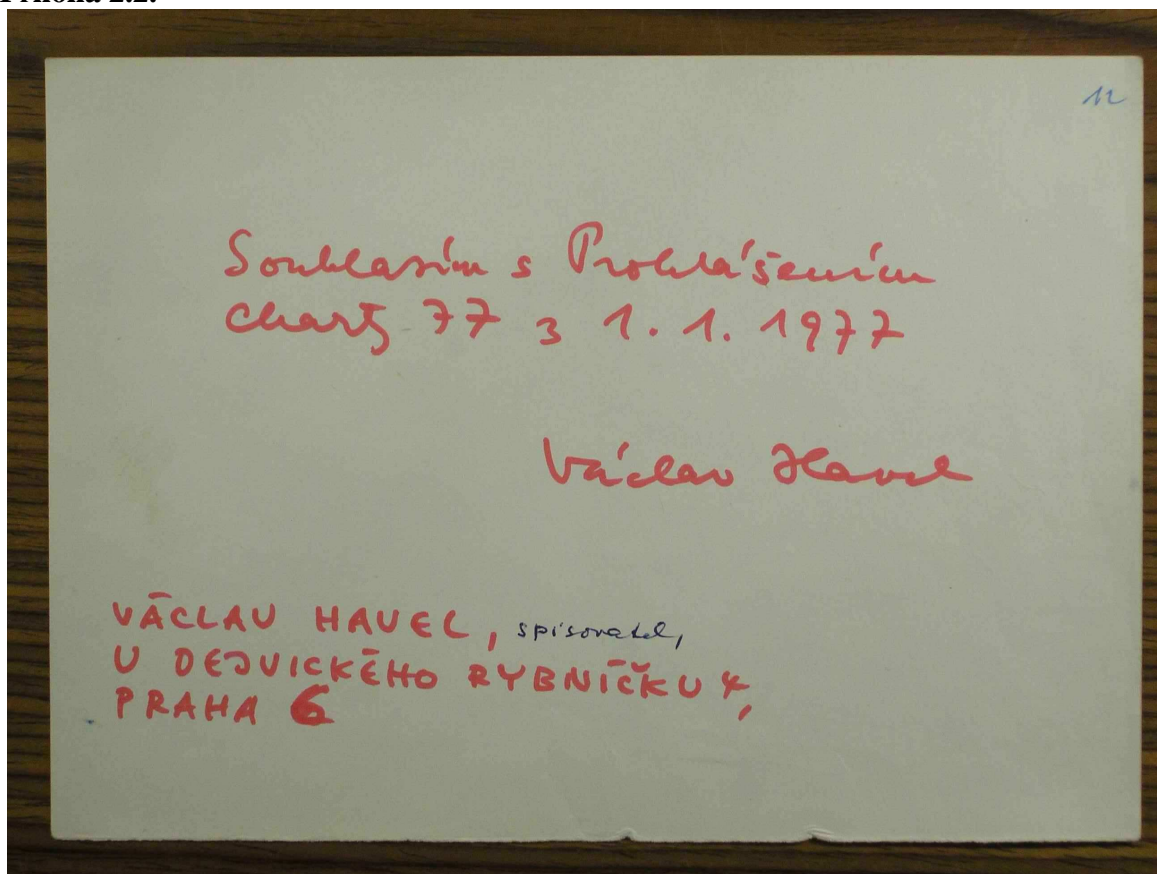
Milan Balabán, duchovní; Dr Karel Bartošek CSc, historik; Jaroslav Bašta, dělník; Ing Rudolf Battěk, sociolog; Jiří Bednář, elektrikář; Ota Bednářová, novinářka; Ing Antonín Bělohoubek, technik; Dr Jan Beránek, historik; Jitka Bičlasová, úřednice; prof. Dr František Bláha, lékař; Jaroslav Borský, bývalý státní zaměstnanec; Dr Jiří Brabec CSc, literární historik; Vratislav Erabenec, hudebník; Eugen Erićius, svobočné povolání; Dr Toman Brod CSc, historik; Aleš Březina, zřízenec; Ing Stanislav Budín, novinář; doc. Dr Josef Císařovský, výtvarný kritik; Ing Karel Čejka, technik; Otto Černý, dělník; prof. Dr Václav Černý Dr h. c.,/literární historik; Miroslava Černá-Filipová, novinářka; Egon Čierny, orientalista; Dr Jiří Čutka, vědecký pracovník; Jiří Daníček, dělník; Juraj Dautner, filolog; Ivan Dejmál, dělník; Jiří Dienstbier, novinář; Zuzana Dienstbierová, psychologka; Luboš Dobrovský, novinář; Ing Petr Dobrovský, technik; Bohumil Doležal, literární kritik; Dr Jiří Doležal CSc, historik; doc. Dr Irena Dubská CSc, filozofka; Dr Ivan Dubský CSc, filozof; Ladislav Dvořák, spisovatel; Michael Dymáček, matematik; Dr Vratislav Effenberger CSc, estetik; Anna Fárová, historička umění; Zdeněk Fořt, novinář; Ing Karel Friedrich, ekonom; Jiří Frodl, novinář; prof. Dr Jiří Hájek DrSc, politik; doc. Miloš Hájek CSc, historik; Jiří Hanák, novinář; Olaf Hanel, výtvarník; Ing Jiří Hanzelka, spisovatel; Václav Havel, spisovatel; Zbyněk Hejda, spisovatel; Dr Ladislav Hejránek, filozof; doc. Ing Jiří Hermach CSc, filozof; Josef Híršal, spisovatel; Dr Josef Hoďic, historik; doc. Dr Miloslava Holubová, historička umění; Robert Horák, bývalý politický pracovník; Ing Milan Hošek, bývalý státní zaměstnanec; Jiřina Hrábková, novinářka; Ing Dr Oldřich Hromádka, bývalý plukovník SNB; Marie Hromádková, bývalá politická pracovníce; doc Dr Milan Hůbá CSc, historik; Dr Václav Hyndrák, historik; zasloužilá umělkyně Vlasta Chranostová, herečka; Dr Karel Jaroš CSc, bývalý politický pracovník; Dr Oldřich Jaroš, historik; doc. Dr Věra Jarošová CSc, historička; prof. Dr Zdeněk Jičínský DrSc, právník; Ing Otakar Jílek, ekonom; Ing Jaroslav Jíra, technik; Karel Jiřáček, bývalý státní zaměstnanec; doc. Dr František Jiránek, pedagog; Věra Jirousová, historička umění; Jaroslav Jíř CSc, historik; Dr Miroslav Jodl CSc, sociolog; Dr Josef John, politik; Ing Jarmila Johnová, ekonomka; Ing Jiří Judl, technik; Pavel Juráček, filmový režisér; Petr Kabeš, spisovatel; Dr Oldřich Kaderka, právník a politik; prof. Dr Miroslav Kadlec, ekonom; prof. Dr Vladimír Kadlec DrSc, ekonom a politik; Dr Erika Kadlecová CSc, socioložka; Svatopluk Karásek, duchovní; prof. Dr Vladimír Kašák DrSc, historik; Dr František Kautman CSc, literární historik; Alexandr Kliment, spisovatel; Dr Bohumír Klípa CSc, historik; prof. Dr Jaroslav Klofáč DrSc, sociolog; doc. Dr Vladimír Klokočka, právník; Ing Alfréd Kocáb,

duchovní; Zina Kožová, studující; doc. Dr. Luboš Kohout CSc, politolog; Pavel Kohout, spisovatel; Jiří Kolář, spisovatel a výtvarník; Dr. Božena Komárková, pedagožka; Vavřinec Korčíš ml., dělník; Vavřinec Korčíš st., sociolog; Dr. Václav V. Komeča, historik; ~~Dr. Václav Komeča, historik;~~ Dr. Jiří Kořínek, ekonom; Dr. Karel Kostroun, literární kritik; Anna Koutná, dělnice; doc. Ing. Miloslav Král CSc, vědecký pracovník; Dr. František Kriegel, politik a lékař; Andrej Krob, dělník; doc. Dr. Jan Křen DrSc, historik; Marta Kubišová, zpěvačka; Karel Kyncl, novinář; Dr. Michal Lakatoš CSc, právník; Pavel Landovský, herec; Jiří Ledere, novinář; Ing. Jan Leštínský, technik; Dr. Ladislav Lis, bývalý politický pracovník; Oldřich Liška, bývalý státní zaměstnanec; Jaromír Litera, bývalý politický pracovník; Jan Lopatka, literární kritik; Dr. Emil Ludvík, hudební skladatel; Klement Lukeš; Dr. Sergej Machonin, divadelní kritik a překladatel; prof. Dr. Milan Machovec DrSc, filozof; ^{Jelena Mašínová, scenáristka} Anna Marvanová, novinářka; Ivan Medek, hudební publicista; doc. Dr. Hana Mejdrová CSc, historička; Dr. Evžen Menert CSc, filozof; Dr. Jaroslav Mezník, historik; doc. Dr. Ján Mlynárik CSc, historik; doc. Dr. Zdeněk Mlynář CSc, právník a politik; Kamila Moučková, bývalá televizní hlasatelka; Jiří Mrázek, topič; Dr. Pavel Muraško, filolog; Jiří Müller; Jan Nedvěd, novinář; Dana Němcová, psycholožka; Jiří Němec, psycholog; Dr. Vladimír Nepraš, novinář; Jana Neumannová CSc, historička; Václav Novák, bývalý státní zaměstnanec; Dr. Jaroslav Opat CSc, historik; Dr. Milan Otáhal CSc, historik; Ludvík Pacovský, novinář; Jiří Pallas, technik; Martin Palouš, programátor; doc. Dr. Radim Palouš, pedagog; prof. Dr. Jan Patočka DrSc Dr. h.c., filozof; Jan Patočka ml., dělník; Dr. František Pavlíček, spisovatel; Karel Pecka, spisovatel; Jan Petránek, novinář; Tomáš Pěkný, novinář; Dr. Karel Pichlík, historik; Dr. Petr Pithart, právník; Ing. Zdeněk Pěkný, technik; Vladimír Příkazský, novinář; Drahuše Proboštová, novinářka; Jana Převratská, pedagožka; Dr. Zdeněk Přikryl, politolog; Miloš Rejchrt, duchovní; Aleš Richter, dělník; Dr. Milan Richter, právník; Zuzana Richterová; Jiří Ruml, novinář; Dr. Pavel Rychek, právník; Vladimír Říha, pedagog; generálporučík Vilém Sacher; Vojtěch Sedláček, programátor; Helena Sejdlová, knihovnice; národní umělec Jaroslav Seifert, básník; Dr. Gertruda Sekaninová Čákrťová, právníčka a diplomatka; Jan Schneider, dělník; Karol Sidon, spisovatel; Josefa Slánská; Ing. Rudolf Slánský, technik; Václav Slavík, politik; Eliška Skřenková; Jan Sokol, technik; doc. Dr. Jan Souček, sociolog; Ing. Josef Stehlík, bývalý politický pracovník; Dana Stehlíková; Vladimír Stern, bývalý státní zaměstnanec; Jana Sternová; Dr. Eva Stuchlíková, psycholožka; Dr. Čestmír Suchý, novinář; Jaroslav Suk, dělník; Věra Suková, novinářka; Jan Šabata, topič;

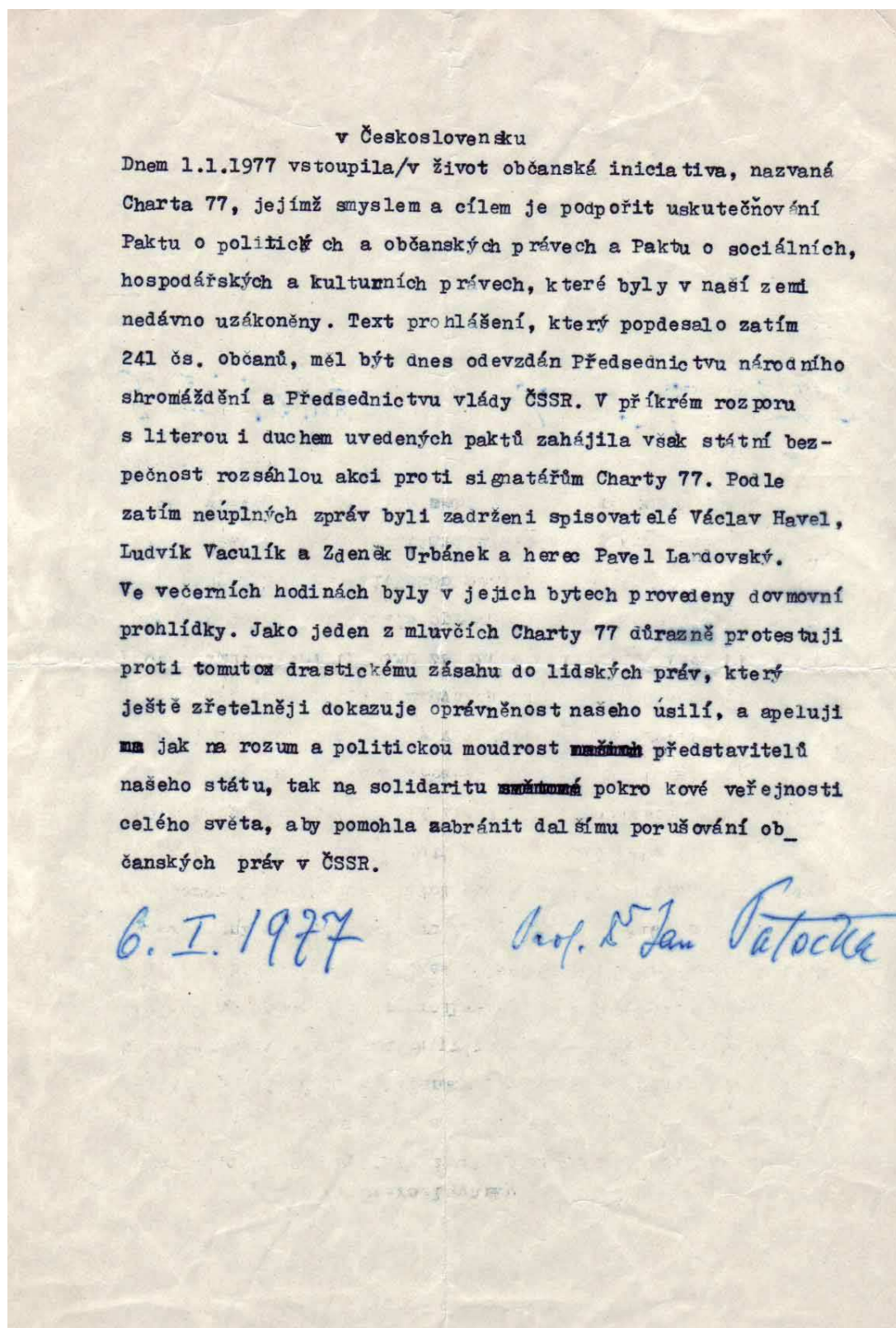

dov Dr Jaroslav Šabata CSc, psycholog a bývalý politický pracovník; Václav Šabata, výtvarník; Anna Šabatová ml., úřednice; Jan Šafránek, výtvarník; doc. Dr František Šamalik DrSc, právník a politolog; Ing Václav Šebek, architekt; Ing Jana Šebková; prof. Ing Věněk Šilhán CSc, ekonom; Dr Libuše Šilhánová CSc, socioložka; Ivana Šimková, psycholožka; doc. Ing Bohumil Šimon SCs, ekonom a politik; Jan Šimsa, duchovní; doc. Dr Jan Šindelář CSc, filozof; Vladimír Škutina, novinář; Pavel Šremer, mikrobiolog; Miluše Števíčková, dělnice; Marie Štolovská; Věra Šťovíčková, novinářka; Dr Miroslav Šumavský, historik; Petruška Šustrová, úřednice; Marie Švermová; prof. Dr Vladimír Tardý, psycholog a filozof; zasloužilý umělec Dominik Tatarka, spisovatel; Dr Jan Tesař CSc, historik; Dr Julius Tomin, filozof; Josef Topol, spisovatel; Jan Trefulka, spisovatel; Dr Ing Jakub Trojan, duchovní; Václav Trojan, programátor; Ing Miroslav Tyl, technik; Dr Milan Uhde, spisovatel; Petr Uhl, technik; Zdeněk Urbánek, spisovatel a překladatel; doc. Dr Růžena Vacková, historička umění; Ludvík Vaculík, spisovatel; Jiří Vančura, historik; František Vaněček, novinář; Dagmar Vaněčková, novinářka; Dr Zdeněk Vašíček, historik; Dr Jaroslav Vitáček, bývalý politický pracovník; Jan Vladislav, spisovatel; Tomáš Vlasák, dělník; František Vočadlo, politik; Josef Vohryzek, překladatel; Zdeněk Vokatý, dělník; Přemysl Vondra, novinář; Ing Alois Vyroubal, technik; Dr Václav Vrabec, novinář a historik; Jaromír Wišo, výtvarník; Jiří Záruba, architekt; Dr Jiřina Zelenková, lékařka; Petr Zeman, biolog; Rudolf Zeman, novinář; Zdeněk Zikmundovský, bývalý státní zaměstnanec; doc. Ing Rudolf Zúkal CSc, ekonom; doc. Dr Josef Zvěřina, duchovní.

Příloha 3.

Zdroj: Ústav pro studium totalitních režimů [online]. ©2008 [cit. 2018-04-18]. Výstava „Souhlasím s prohlášením Charty 77 z 1.1.1977 - Podpisy prvních signatářů Charty 77“. Dostupné z WWW: <<https://www.ustrcr.cz/data/pdf/charta77/panel06.pdf>>.

Příloha 4.

Od:	1. mluvčí	2. mluvčí	3. mluvčí
01.01.1977	Jiří HÁJEK	Václav HAVEL	Jan PATOČKA
21.09.1977	Jiří HÁJEK	Ladislav HEJDÁNEK	Marta KUBIŠOVÁ
06.04.1978	Jaroslav ŠABATA	Ladislav HEJDÁNEK	Marta KUBIŠOVÁ
06.11.1978		Ladislav HEJDÁNEK	Václav HAVEL
08.02.1979	Václav BENDA	Jiří DIENSTBIER	Zdena TOMINOVÁ
05.06.1979	Jiří HÁJEK	Ladislav HEJDÁNEK	Zdena TOMINOVÁ
01.01.1980	Marie HROMÁDKOVÁ	Miloš REJCHRT	Zdena TOMINOVÁ
01.02.1980	Marie HROMÁDKOVÁ	Miloš REJCHRT	Rudolf BATTĚK
13.01.1981	Václav MALÝ	Bedřich PLACÁK	
10.02.1981	Václav MALÝ	Bedřich PLACÁK	Jaroslav ŠABATA
07.01.1982	Anna MARVANOVÁ	Ladislav LIS	Radim PALOUŠ
09.01.1983	Anna MARVANOVÁ	Jan KOZLÍK	Radim PALOUŠ
02.02.1983	Anna MARVANOVÁ	Jan KOZLÍK	Marie Rút KŘÍŽKOVÁ
07.01.1984	Václav BENDA	Jiří RUML	Jana STERNOVÁ
06.01.1985	Jiří DIENSTBIER	Eva KANTŮRKOVÁ	Petruška ŠUSTROVÁ
07.01.1986	Martin PALOUŠ	Anna ŠABATOVÁ	Jan ŠTERN
06.01.1987	Jan LITOMISKÝ	Josef VOHRYZEK	Libuše ŠILHÁNOVÁ
02.01.1988	Miloš HÁJEK	Bohumír JANÁT	Stanislav DEVÁTÝ
02.01.1989	Tomáš HRADÍLEK	Dana NĚMCOVÁ	Alexandr VONDRA
06.01.1990	Jan RUML	Miroslav LEHKÝ	Miroslav TYL
leden 1991	Helena KLÍMOVÁ	Hana PONICKÁ	Alena HROMÁDKOVÁ
leden 1992	Eva JOACHIMOVÁ	Květa PRINCOVÁ	Věra ROUBALOVÁ

Zdroj: *Charta 77 : Charta 77 v zápase o lidská práva a občanskou svobodu* [online]. ©2007 [cit. 2013-05-01]. Charta 77 - Seznam mluvčích Charty 77. Dostupné z WWW:
<<http://www.charta2007.cz/index.php?sh=dokum/5>>.

Příloha 5.

Poradové číslo SA-6/1977

Prijaté 10.1.1977 13,30 (datum, hod.)

Odoslané 10.1.1977 13,50 (datum, hod.)

Zpracované 10.1.1977 (datum, hod.)

Thema 10/1/77
Na štátnu

Náčelníkom 1, 2, 3 a 6. odboru
S-ŠtB. a oddelení Š-tB.

Číslo: OS-0012/01-1977
Dňa 10. januára 1977

PRÍSNE TAJNÉ!

v k r a j i

MIMO PORADIA!

Vec : Výskyt protištátného dokumentu - pokyny

V posledných dňoch bolo zistené, že zoskupenie protisocialistických a protištátnych skupín a jednotlivcov v Prahe zostavilo protisocialistický a protištátny dokument nazvaný "CHARTA 77", pre ktorý už získali podpisy desiatok. Tudi podobného razenia s našia sa získavať ďalšie podpisy. Na túto nepriateľskú akciu, ktorá je inšpirovaná a koordinovaná západnými rozviedkami a sionistickými centrami, reaguje článok v dnešnom Rudom práve, s ktorým je treba, aby sa zoznámili všetci operatívni pracovníci.

Uvedený protištátny dokument bol dňa 7.1.1977 uverejnený v buržoáznych novinách v celej západnej Európe a označený za najväčšiu akciu od "Pražského jara". Dá sa predpokladať, že všetkými oznamovacími prostriedkami Západu sa nepriateľské centrá pokúsia tomuto dokumentu dať veľkú publicitu aj medzi našim obyvateľstvom. Našou hlavnou úlohou je sledovať ohlasy medzi obyvateľstvom, zabrániť pokusom o získanie podpisov pre tento dokument a jeho rozširovaniu. K tomuto u k l a d á m :

- náčelníkom operatívnych odborov a oddelení ŠtB :

1/Aktivizovať všetky dostupné agentúrno-operatívne prostriedky ku kontrole osôb z radov pravicových exponentov z hľadiska ich reagencie, postojov a názorov na uvedený dokument, resp. pokusov o jeho propagáciu,

2/ Celú agentúru a dôvernícku sieť úkolovať na zisťovanie ohlasu obyvateľstva, odhaľovanie pokusov o získavanie podpisov pre tento dokument a jeho rozširovanie,

- 3/ Prostredníctvom agentúry a dôveryhodných osôb operatívne preverovať, či do závodov, štátnych, hospodárskych a spoločenských organizácií dokument neprenikol. Ak sa tak niekde stalo, dokument zabaviť,
- 4/ Všetky poznatky a signály v tomto smere hlásiť denne do 16.00 hodín na analytickú skupinu ŠtB. a telefonicky náčelníkovi S-ŠtB. i h n e ě po zistení poznatkov.

K zabezpečeniu uvedených opatrení pristúpiť ihneď. Náčelníci C-ŠtB. nech ihneď informujú o prijatých opatreniach vedúcich tajomníkov OV-KSS a zároveň zabezpečia plnenie ich prípadných pokynov.

Náčelník Správy ŠtB. Ban.Bystr.: :

/ plk. B l a h o 073 / +++

Úkoly zo šifry sú vzaté na vedomie a podľa nich sú úkolovaní TS u všetkých oper. pracovníkov a tiež je vyťažovaná D sieť. V prípade zistenia poznatkov tieto budú ihneď v zmysle nariadenia zaslané na S-ŠtB B.B.

Spis ulož a / a na dobu 3 rokov.

S/1981

Poznačil: mjr. Babiar

mjr. Babiar

ODOSLANÁ SPRÁVA	
Číslo správy	530 177
Dátum dňa	4. 3. 77 Hod. 09.15
Pracovane	1. Hod. 1.
Číslo dňa	4. 3. 77 Hod. 10.18

KS - ZNB - Správa štátnej bezpečnosti
K o š i c e

Dňa 11. marca 1977

Prísne tajné

Mimo poradia

Čj.: OS-0036/53-77

Federalne ministerstvo vnútra
XII. správa
do rúk s. náčelníka

B r a t i s l a v a

Podklady pre správu k pamfletu charta 77 - zaslanie.
K čj.: KR-009/AN-1977 ze dňa 9.3.1977

Na základe vášho dožiadania zasielam vám správu o štáto-
bezpečnostných poznatkoch získaných v súvislosti s pamfletom
charta 77:

1/ Doposiaľ operatívnymi prostriedkami bolo zistené, že
len JUDr. Milan KUDLA z Dolného Smokovca, okr. Poprad, pravi-
čiar, zotravujúci na pozíciách pravicového oportunizmu, pís-
somne oznámil signatárovi charty 77 HÁJKOVI, že plne súhlasí
s jej obsahom a pripojuje svoj podpis pod chartu.

2/ Naprostý súhlas s pamfletom charta 77 pred agentúrou,
dôvernickou sieťou, úzkym okruhom spolupracovníkov a priate-
ľov vyjadrovali Imrich BLAŽEK, rím.kat.farár, Ing. Ľudovít
BÜHNER, Ján CICHÝ, pravičiar, Štefan ČIŽMAR, gr.kat.farár,
Vasíl DACEJ, ukrajinský nacionalista, PhMr. František HUNYADY,
antisocialistický živel, PhDr. Andrej HALAGA, historický pra-
covník SAV, zástanca politiky DUBČEKA, Ľudovít HORÁNSKY, dô-
chodca, býv. člen HSĽS a HG, Jozef JAREK, JUDr. Jozef JEŽKO,
JUDr. Branislav KUČKA, Emil KAVČÁK, pravičiar, Milan KISS,
stojaci v opozícii voči socialistickému zriadeniu, Milan KOSUL-
NICKÝ, pracovník Mestskej telekomunikačnej správy Košice,
prof. dr. Rudolf KOREC, antisocialistický živel, Ing. Ferdi-
nand LAVKO, Štefan MARINOVIC, nepartajný, Michal MATAVA, anti-
socialistický živel, MUDr. Ladislav MIROSSAY, Ing. Miroslav

SELMAN, antisocialistický živel, Ján PILC, pravičiar, Juraj ŠIMK, súde stíhaný pre rozkrádanie majetku v socialistickom vlastníctve a JUDr. Vladimír ŽÁK, pravičiar. : 26

Súhlas s niektorými časťami pamfletu charta 77, pojednávajúci o neslobode myslenia a prejavu, vyznania a náboženskej slobody, neslobode pohybu a vzdelania pred agentúrou a dôvernickou sieťou, úzkym okruhom spolupracovníkov a priateľov prejavili Alexander BERNÁTH, reformovaný farár, František BRADÁČ, navrátiliec, JUDr. Štefan BORECKÝ, Michal ĎURIŠIN, gr.kat.farár, Kornel ESCHWIG-HAJTS, maďarský šovinista, JUDr. Gabriel KERIÉSZ, židovského pôvodu, Ján LEHOTAY, maďarský šovinista, JUDr. Jozef MALECKÝ, pravičiar, Ing. Imrich MARKOVIČ, Štefan ONDERKO, rím.kat.kapitulárny vikár, Ing. Gejza SLANINA, silne náboženský založený a Štefan TILL, navrátiliec. /P

Z rôznych dôvodov, ako pre neznalosť obsahu charty 77, z obáv pred nepríjemnosťami ako za podpísovanie rezolúcií v roku 1968 odmietli podpísať rezolúciu proti charte a v niektorých prípadoch tieto odsudzujú Ing. Andrej BODNÁR, Ing. Jozef BOLDA, býv.člen HSĽS a HG, Štefan GIL, profesor umeleckej priemyslovky, Jozef JAMBICH, pracovník VSŽ, Jozef KOŽÁR, rím.kat. duchovný, JUDr. Albin TOMKO, štátny notár a Tibor ULRIK, učiteľ autoškoly ZVÄZARMU.

3/ Doposiaľ vo Východoslovenskom kraji bol zaznamenaný len jeden prípad opisovania a zasielania charty 77. Touto činnosťou sa zaoberá, býv. jezuita Oskár FORMÁNEK nar. 7.9.1915 z Prešova, ktorý v minulosti bol súdne stíhaný pre nepriateľskú činnosť a je evidovaný ako nepriateľská osoba.

Okrem toho bol zaznamenaný výskyt charty 77 v troch prípadoch, Vo dvoch prípadoch táto bola zaslaná z Prahy a Turnova. V jednom prípade z Košíc v češtine na adresu dvojročnej dcéry Júliusa LEŠKU z Belži, okr. Košice-vidiek, vedúceho vlakovkej pošty.

5/ Na podporu charty 77 v rámci kraja bol zaznamenaný výskyt piatich letákov a 10 anonymných listov. Okrem toho bol zaznamenaný výskyt štyroch anonymných listov zaslaných z Prahy na adresy podnikov, ktoré boli zamerané proti zamestnancom závodov, za to, že prijali rezolúcie odsudzujúce chartu.

6/ Najviac negatívne chartou 77 je ovplyvňovaná oblasť cirkvi, predovšetkým rím.kat.cirkev. Na ordinárov a kňazov tejto cirkvi sa pôsobí prostredníctvom zasielania anonymných dopisov z miest v kraji i iných miest v republike.

7/ Na základe záverov celoštátnej porady náčelníkov KS ZNB a náčelníkov Správ ŠtB dňa 23. 2. 1977 sa uskutočnila porada náčelníkov odborov, samostatných oddelení, oddelení a skupín ŠtB v kraji, na ktorej boli vytýčené tieto opatrenia k vpreduvádzaným osobám: Jednotlivé osoby boli vzaté pod zvýšenú agentúrno-operatívnu kontrolu s cieľom zisťovania, odhaľovania a dokumentovania, ako aj prekáženia ich negatívnej činnosti. Sú skúmané možnosti ich postihu za inú trestnú činnosť, prečiny, priestupky a pod.

Náčelník Správy ŠtB:

plk. Haščák
/ plk. Haščák /